

UNIVERSITAS TARTUENSIS

Tartu ülikooli ajakiri

DETSEMBER 2017 NR 11 (2466)

TARTU ÜLIKOO

SOOLINE VÕIMUSUHE SOOSIB AHISTAMIST

PERSOON: ANNELI
SARO ROLLID TÖÖL JA
VABAL AJAL

TÖÖ SUNNIB
TUDENGEID SAGELI
ÕPINGUID KATKESTAMA

VAIMSE TERVISEHÄDA
KORRAL ABI OTSIMINE
POLE HÄBIASI

Ära ole alati rohkem

Aasta lõpp kisub millegi-pärast alati kibekiireks, kus ühtäkki on vaja tuhat ja üks toimetust enne pikki pühi ära teha. Ma ei tea, kuidas teil, aga minul kuhjuvad aeg-ajalt liiga paljud kohustused ühele ajahetkele ja siis on raske nendega hakkama saada.

Me elame ühiskonnas, mis on edule suunatud. Kõik tahavad kuskile jõuda – mis ei ole ju kuidagi viisi halb, aga seejuures unustame vahepeal, et kõike ei peagi jõudma ja tegema.

Kuigi ma olen pigem tegus inimene ja otsinud endale võimalikult erinevaid väljakutseid, siis vahepeal, kui ma end oma eakaaslastega võrdlesin, tundsin, kui vähe ma ikka teen. Mis sest, et ise ägisesin oma kohustuste all. Tundus, et nemad teevad ikka rohkem ja on palju tublimad.

Selline mõtlemine aga ei vii kuskile – üldse teistega võrdlemine ei viigi kuskile –, sest inimestel on ellu astudes niivõrd erinev stardikapital ja inimesed liiguvad väga erineva kiirusega. Mõni käib juba teismelisena tööl, teine ei ole veel kolmekümne-seltki püüvat tööd leidnud. Kui ühele tekitab avalik esinemine tohutut närvipinget, siis teine ei saa arugi, et see midagi erilist oleks.

Ma olen jõudnud aega, kus väga valin, mis projektidega end seon. Kui alguses oli meelitatav, et mulle isiklikult pakuti millegi tegemist, ja ma võtsin selle

FOTO: ANDRES TENNIS

SANDRA SAAR

UT toimetaja

alati ka vastu kartuses, et äkki muidu hiljem enam ei pakutagi, siis nüüd ma hoolega valin, millega end seon.

Kui ma võtaksin vastu kõik pakkumised, mis mulle tehakse, siis oleksin ilmselt üsna kiirelt läbi põlenud. Seega ongi oluline osata ka ei öelda ja aru saada, mida teha tahad.

Ma tean küll, et propageeritakse rohkem olemist, mis iseenesest on ääretult tore, aga alati ei ole vaja rohkem olla. Ole lihtsalt sina ise ja tee seda, mis sulle õige ja huvitav tundub. Kui see tähendab, et sa ei liigitu mõtteviisi ole-rohkem alla, siis las ta olla.

Seltskonnastaar Paris Hilton on öelnud, et kui keegi palub sul midagi teha, siis tee see võimalikult halvasti ja sul ei paluta enam kunagi midagi uuesti teha.

Ma usun, et sama põhimõte kehtib siis, kui oled endale liiga palju tegevusi kuhjanud ega suuda neisse sada protsenti pühenduda ning lõpuks saab kõik üle jala visatud. See tekitab halva tunde nii endas kui ka inimeses, kelle jaoks lubasid midagi teha. Lõpuks ei ole keegi rahul.

Seega – ära ole rohkem, kui ei jaksa. Võta endale kohustusi enda võimete piires ja mõtle, kas oled rahul sellega, mida ja kui palju teed. Ära lase end ühiskonna survest rohkem kõigutada. UT

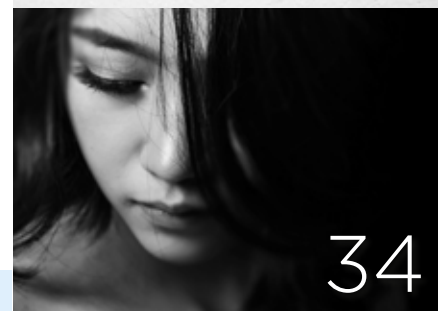
5

12

28

34

37

5 UUDIS Tartu ülikoolile otsustati anda 16 personaalset uurimistoetust.

11 KOLUMN Inimesed kes ei saa aru, et «ei» tähendab «ei».

12 PERSOON Uus õppeprorektor Anneli Saro ja tema rollid kodus, tööl, elus.

16 AKTUAALNE Auditiga püüti selgust saada, mis meetoditega sotsiaalteadustes väljalangemist pidurdada.

18 INTERVJU Teadusprorektor Kristjan Vassil selgitab grandikeskuse tagamaid ja tulevikku.

22 ETTEVÕTLUS Turundustudengid löid nii vinget läätsepada, et see jõudis poelettidele.

25 AKTUAALNE Milline on meie üliõpilaste vaimse tervise olukord semestri lõpus?

28 TUDENGID Entusiastid püüavad ühe nädalavahetusega mänguarendusvõistlusel arvutimängu luua.

31 AKTUAALNE Kunstihuvilisi ühendav kunstikabinet on 60 aastat järjest tegutsenud.

34 TEADUS Ahistamise uurimisele on isegi akadeemilises ilmas raske mõistvat suhtumist leida.

37 REISIKIRI Kui soovid seitse aastat nooremaks saada, tasub ehk Etioopiasse kolimist kaaluda.

42 järelehüüe, kaitsmised, stipendiumid, teated, tunnustused, õnnitlused, juubelid, vaba aeg

UT UNIVERSITAS TARTUENSIS
Tartu ülikooli ajakiri

Universitas Tartuensis on Tartu ülikooli ajakiri. Ilmub kord kuus. Tiraaž 2800. Tellimisindeks Eesti Postis 00892 • Aadress: Ülikooli 18-102, Tartu 50090; telefon: 737 5686, 553 9321; e-post: ajakiri@ut.ee; Facebook: www.facebook.com/universitastartuensis; koduleht: www.ajakiri.ut.ee.

Vastutav väljaandja Jaan Rosental, **peatoimetaja** Virgo Siil, **toimetaja** Sandra Saar, **teabetoimetajad** Kady Sõstar ja Iris Herman, **keeletoimetaja** Mari Mets, **esikaane foto** Pixabay.com, **küljendaja** Maarja Roosi, **trükk** Ecoprint.
• Universitas Tartuensis kujunduslahendused, kõik ajakirjas avaldatud artiklid jm tekstitid ning fotod ja illustratsioonid on autoriõigusega kaitstud teosed. Toimetust lubab neid kasutada vaid eelneval kokkuleppel koos viitega autorile ja Universitas Tartuensisile. • Toimetusel on õigus kaastöid nende selguse huvides toimetada ja lühendada. • **UT kolleegium:** Maaja Vadi (esinaine), Sulev Kõks, Ivo Volt, Mart Noorma, Villu Päärn, Indrek Treufeldt, Katrin Pajuste-Kuul, Egert Puhm.

Järgmine Universitas Tartuensis ilmub 5. jaanuaril 2018.

roheline trükkis
Trükitud keskkonnateadlikus trükiettevõttes Ecoprint

Loodus- ja täppisteaduste valdkonna instituudid valisid juhid

Jaanuaris alustavad loodus- ja täppisteaduste valdkonnas neli uut instituudi direktorit. Ülikooli põhikirja kohaselt valib instituudi nõukogu instituudi juhid kolmeks aastaks.

Keemia instituudi direktoriks valiti tagasi praegune direktor Enn Lust.

Enn Lust on alates 1997. aastast füüsikalise keemia professor ja alates 2008. aastast keemia instituudi direktor. 2010. aastal valiti Enn Lust Eesti teaduste akadeemia liikmeks energiatehnoloogia alal.

Enn Lust nõustus kaastöötajate soovil uuesti kandideerima, sest tema sõnul on pooleli mõned väga olulised Chemicumi taristu arendamise projektid, nagu ventilatsioonisüsteemi tõhususe tõstmine (puuduvate soojustahetite paigaldamine) ning päikesepaneelide ja energiasalvestite paigaldamine, et varustada Chemicumi osaliselt taastuvelektriga.

Molekulaar- ja rakubioloogia instituudi direktoriks valiti tagasi praegune direktor Toivo Maimets.

Toivo Maimets on alates 1992. aastast rakubioloogia professor.

ENN LUST

Ta on olnud bioloogia-geograafia-teaduskonna dekaan, Tartu ülikooli teadus- ja arendusprorektor, molekulaar- ja rakubioloogia instituudi juhataja, Eesti vabariigi haridus- ja teadusminister, alates 2008. aastast molekulaar- ja rakubioloogia instituudi direktor. Uuesti kandideerimise kohta ütles Toivo Maimets: «Põhiliseks tõukejõuks sai instituudi väga suure osa töötajate soov. Ilmselt on jäänud mul eelmistest aegadest olulisi töid, mis tahavad veel tegemist ja lõpuleviimist.»

Ökoloogia- ja maateaduste

TOIVO MAIMETS

instituudi direktoriks valiti tagasi praegune direktor Leho Ainsaar.

2003. aastast on Leho Ainsaar geoloogia vanemteadur. Ta on olnud bioloogia-geografiateaduskonna teadus- ja arendusprodekaan (1996–2007) ja 2008. aastast ökoloogia- ja maateaduste instituudi direktor. Leho Ainsaare sõnul nõustus ta kandideerima järgmiseks perioodiks, kuna mitmete oluliste arenguülesannete lahendamine on eelmisel perioodil algatatud, kuid poolel teel: eelkõige «roheline bioloogia» hoone ka-

LEHO AINSAAR

FOTO: 4X ANDRES TENNUS

vandamine, instituudi õppekavade reform jm.

Füüsika instituudi uueks direktoriks valiti praegune asedirektor Toomas Plank.

Toomas Plank on töötanud 2007. aastast füüsikalise infotehnoloogia dotsendina ning viimased üheksa aastat on ta asedirektorina aidanud füüsika instituuti kursil hoida. «Olen füüsika instituudi asedirektorina ja vahepeal ka direktori kohusetäitjana töötanud viimased üheksa aastat. Nii on direktoritöö mulle väga tuttav ja olen valmis andma oma panuse instituudi edasisse arendamisse,» sõnas Toomas Plank. ●

TOOMAS PLANK

TÜ 16 projekti said heakskiitva personaalse uurimistoetuse otsuse

Eesti teadusagentuur (ETAg) avaldas personaalse uurimistoetuse (PUT) taotlusvooru eelotsused.

2018. aastaks otsustas ETAg-i hindamisnõukogu anda personaalse uurimistoetuse 16 uuele Tartu ülikooli teadusprojektile ning eraldada 9 uut järeldoktori uurimistoetust kogumahas 1,88 miljonit eurot.

Tartu ülikoolist esitati 2018. aastaks 141 uut PUT-i rühma- ja stardiprojektide taotlust. Neist menetleti ja hinnati 136 taotlust.

Rühmaprojektide taotlusi esitati 85, millest positiivse otsuse said 8 taotlust.

Esitatud 56 stardiprojektist said positiivse rahastusotsuse samuti 8 taotlust.

Esialgse positiivse rahastusotsuse said

- 1 taotlus kultuuriteaduste ja

kunstide instituudist,

- 3 arvutiteaduste instituudist,
- 2 füüsika instituudist,
- 1 keemia instituudist,
- 1 matemaatika ja statistika instituudist,
- 2 tehnoloogiainstituudist,
- 1 molekulaar- ja rakubioloogia instituudist,
- 1 ökoloogia ja maateaduste instituudist,
- 2 bio- ja siirdemeditsiini instituudist,
- 1 õigusteaduskonnast,
- 1 Eesti geenivaramust.

Pärast taotlejatelt tagasiside saamist tehakse PUT-i lõppotsused eeldatavalt hiljemalt 2018. aasta jaanuaris.

Eesti teadusinfosüsteemi andmetel esitati üle Eesti kokku 317 taotlust, neist 167 rühmaprojekti, 104 stardiprojekti taotlust ja 46 järeldoktori taotlust.

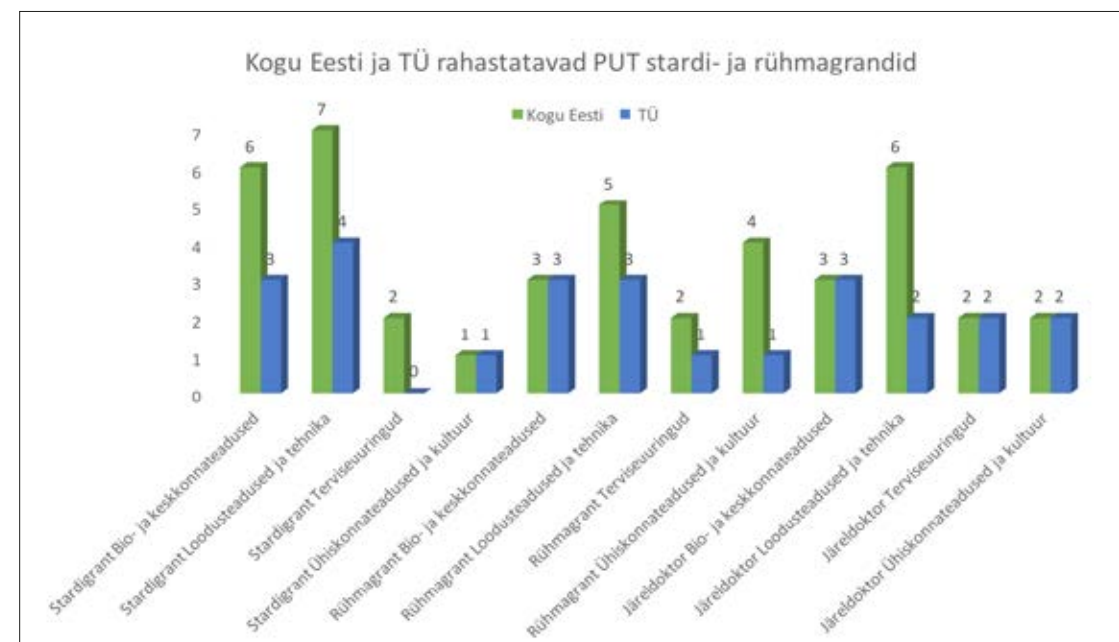
Peale personaalse uurimistoetuse rühma- ja stardigrantide on agentuuri hindamisnõukogu teinud eelotsuse rahastada TÜ üheksat personaalse uurimistoetuse järeldoktorigranti kogumahas 0,351 miljonit eurot 2018. aastaks.

Järeldoktoritoetuse taotlusi esitati Eestis kokku 46 (TÜ-st 20 taotlust).

On tehtud ettepanek rahastada kokku 13 personaalse uurimistoetuse järeldoktorigranti.

Grantide pingerida loodi valdkonniti ja iga valdkond otsustas, mitu personaalse uurimistoetuse järeldoktorigranti välja anda.

TÜ sai järeldoktorite grante bio- ja keskkonnateaduste valdkonnas 3, loodusteaduste ja tehnika valdkonnas 2, ühiskonnateaduste ja kultuuri valdkonnas 2 ja terviseuuringute valdkonnas 2. ●

Hea teadustava koostamine tekitas elavaid arutelusid

Novembri alguses allkirjastas Tartu ülikool koos 20 teise teadusasutuse, Eesti teadusagentuuri ning Haridus- ja teadusministeeriumiga hea teadustava kokkuleppe, millega võttis endale kohustuse järgida väärtusi ja tegevuspõhimõtteid, mis on kirjas «Hea teadustava» dokumendis. Sellega jõudis lõpule ligi poolteist aastat kestnud töö, milles Tartu ülikooli eetikakeskus oli juhtiv roll.

Eesti teadusagentuur kutsus 2016. aasta esimesel poolel kokku töörühma, kelle ülesandeks sai sõnastada hea teaduse toimimise põhimõtted. Kuna eetikakeskus oli juba alustanud Tartu ülikooli hea teadustava koostamist, otsustati kaks algatust ühendada.

Eetikakeskuse ülesandeks jäi mitte ainult dokumendi koostamine, vaid ka kõigi teiste teadusasutuste kaasamise ja teavituse korraldamine ning ühe laua taha saamine. Dokumendi esimest

varianti tutvustati 2017. veebruaril ülikooli aulas toimunud rahvusvahelisel konverentsil.

Septembris saatis eetikakeskus dokumendi tagasiside saamiseks kõigile Eesti teadusasutustele ja teaduse rahastajatele. Kokku tuli üle saja parandusettepaneku. Selgus, et palju on lahti rääkimata teemasid ja et inimeste ja teadusasutuste arusaamad heast teadusest pörkuvad.

Kõige elavamalt diskuteeriti selle üle, milline mudel võtta aluseks teaduspublikatsiooni autorsuse määramisel, kas autoriks võiks olla igaüks, kes mingil määral publikatsiooni valmimisele kaasa on aidanud, või tuleks ühispublikatsioonide puhul eeldada igalt autoriilt vastutust kogu artikli eest.

Arutati hea publitseerimistava ning plagiiaadi, sh eneseplagiiaadi küsimuste üle.

Ka selline juurdunud põhimõte nagu uuritavate teavitatud nõusoleku küsimine tekitas küsimusi.

MARGIT SUTROP KONVERENTSIL
«AUS TEADUS – MÕTESTADES
HEAD TEADUSTAVA»

FOTO: KRISTI HENNO

Vaidlust tekitas samuti andmete kogumisega seonduv. Kui täna peetakse üle-euroopaliselt heaks tavaks, et maksumaksja raha eest tehtud teadustöö tulemusena ko-

gutud andmed tuleb anda avalikku kasutusse, siis kogumise läbi viinud teadlasel on soov seda kasutust piirata.

Lisaks arutati pikalt selle üle,

kas koodeksisse jätta punkt, et enne uue uurimistöö algatamist kaalutakse põhjalikult, kas uurimistöö eesmärkide saavutamiseks on vajalik uute andmete kogumine

või saaks seda teha juba olemasolevaid andmeid kasutades.

Diskuteeriti sellegi üle, kas teadlasele saab panna kohustust jagada uurimistööst tulenevaid hüvesid uuringus osalenud kogukonnaga.

Teadlasele annab hea tava võimaluse otsida vastuseid teadustöö läbiviimist ja korraldust puudutavatele küsimustele ning leida kinnitust ja tuge, kui tundub, et töökeskkonnas toimuv ei ole hea praktikaga vastavuses.

Teadustavas on välja toodud nii teadlase kui ka teadusasutuse vastutus teaduse elujõulisuse ja eetilise tagamises, mis tähendab, et teadusasutus peab läbi mõtlema kogu süsteemi, kuidas nõu ja väljaõppega toetada kõiki Tartu ülikooli töötajaid ning tudengeid hea teaduse tegemisel.

Dokumendi allkirjastamine toimus Euroopa eetikanõukogude kohtumise raames toimunud rahvusvahelisel sümposiumil. ●

Kuus Tartu ülikooli teadlast loeti maailma mõjukamate hulka

Hiljuti ilmus firma Clarivate Analytics edetabel, kus loetletakse enam kui 3000 mõjukamat loodus- ja sotsiaalteadlast maailmas. Eestist on edetabelisse jõudnud seitse teadlast: kuus neist Tartu ülikoolist ning üks Eesti maaülikoolist.

Varem Thomson Reutersi nime all ilmunud mahukas edetabel hindab teadlase mõjukust selle järgi, kui palju kasutavad tema teadustööd oma töödes

teised, st viitamiste määra järgi.

Mida enam teadlase andmeid oma töö toetuseks kasutatakse, neid selles vaidlustatakse või aluseks võetakse, seda mõjukam on ta Clarivate'i analüüsi hinnangu.

Tabelisse on tänavu jõudnud üle 3300 teadlase 900 asutusest – ainsa Balti riigina on esindatud Eesti.

Tartu ülikooli teadlastest on tabel esile tõstnud genee-

tikateadlased Andres Metspalu (Eesti geenivaramu direktor), Tõnu Esko (populatsiooni- ja funktsionaalse genoomika vanemteadur) ja Markus Perola (kütlisprofessor), seeneteadlased Urmas Kõljala (mükoloogia-professor, akadeemik) ja Leho Tedersoo (mükoloogia vanemteadur) ning taimeteadlase Martin Zobeli (taimeökoloogia professor, akadeemik).

Eesti maaülikooli lippu hoiab

kõrgel taimeteadlane Ülo Niinemets (taimekasvatuse ja taimebioloogia professor, akadeemik). Võrreldes möödunud aastaga on eesti teadlaste arv tabelis kahekordistunud, TÜ esindatus tõusnud lausa kolmekordselt.

«Mul on hea meel tõdeda, et Eesti tippteadlaste töö tulemused on leidnud tunnustamist ülemaailmses võrdluses. Edetabel ei hõlma paljusid ühiskonna ja majanduse jaoks olulisi tea-

dusvaldkondi, samas on inimese genoomis sisalduva teabe alusel uute rakenduste välja töötamine meditsiinis ja elustiku muutusi mõjutavate mehhanismide uurimine kindlasti ühiskonna heaolu silmas pidades olulised teadusvaldkonnad,» avaldas heameelt Kristjan Vassil, Tartu ülikooli teadusprorektor.

Clarivate Analyticsi metodoloogia ning tänavuse edetabeli leiab nende kodulehelt. ●

FOTO: VIRGO SIIL

Valiti Tartu ülikooli aasta programmijuhid ja õppejõud

Aasta programmijuhid auhinna eesmärk on tunnustada mijuhte tulemusliku töö eest.

Tunnustuse saavad:

Vivian Puusepp – bakalaureuse-, magistri- ja doktoriõppekavade «Filosoofia» programmijuht, humanitaarteaduste ja kunstide valdkond, filosoofia ja semiootika instituut, teoreetilise filosoofia teadur;

Alar Kilp – bakalaureuseõppekava «Riigiteadused» programmijuht, sotsiaalteaduste valdkond, Johan Skytte poliitikauuringute instituut, võrdleva poliitika lektor;

Merike Ristikivi – doktoriõppekava «Õigusteadus» programmijuht, sotsiaalteaduste valdkond,

õigusteaduskond, õiguse ajaloo (ladina keel ja rooma õigus) dotsent;

Ilona Faustova – bakalaureuseõppekava «Loodusteadused ja tehnoloogia» programmijuht, loodus- ja täppisteaduste valdkond, tehnoloogiainstituut, molekulaarbioloogia teadur;

Ain Raal – bakalaureuse- ja magistriõppe integreeritud õppekava «Proviisor» programmijuht, meditsiiniteaduste valdkond, farmaatsia instituut, farmakognosia professor. Ain Raal ei ole enam programmijuht, kuid teda tunnustatakse juba tehtud töö eest.

Aasta õppejõu auhinna väljaandmise eesmärk on tähtsustada

head õpetamist ja tunnustada õppejõude.

Aasta õppejõud on:

Natalija Joonas – humanitaarteaduste ja kunstide valdkond, maailma keelte ja kultuuride kolledž, vene keele õpetaja;

Reet Talpsepp – sotsiaalteaduste valdkond, õigusteaduskond, inglise õiguse keele õpetaja;

Margot Peetsalu – meditsiiniteaduste valdkond, kliinilise meditsiini instituut, kirurgiliste haiguste dotsent;

Joachim Matthias Gerhold – loodus- ja täppisteaduste valdkond, molekulaar- ja rakubioloogia instituut, taimefüsioloogia dotsent. ●

Arstiteaduse doktorant pälvis Ida-Euroopa noore teadlase preemia

Ühel suurimal nahahaigustel alasel teaduskonverentsil maailmas, sel aastal 47. korda toimunud Euroopa dermatoloogialaste teadusuuringute ühingu aastakonverentsil Austrias anti noore teadlase preemia Tartu ülikooli bio- ja siirdemeditsiini instituudi nooremteadurile ja arstiteaduse doktorandile Helen Hermannile.

Hermanni ettekanne rääkis põletikulisest nahahaigusest psoriaasist. «Tegemist on küllaltki sagedase nahahaigusega, mida põeb kaks kuni kolm protsenti

inimestest. Haigus võib avalduda juba noortel täiskasvanutel ja see mõjutab oluliselt inimeste elukvaliteeti. Hoolimata sellest et psoriaas on osaliselt pärilik haigus, on selle tekke põhjused siiani lõplikult välja selgitamata,» rääkis Hermann.

Konverentsil peetud ettekan-des kirjeldas Hermann teadustööd, milles uuriti ühe valgu, SERPINB2 rolli psoriaasi avaldumises ja ravis.

«Leidsime, et psoriaasi puhul on SERPINB2 tase nahas kõrgeks, ning meie katsed

rakukultuuris viitavad võimalusele, et see valk võib olla oluline naha kiiremaks paranemiseks. SERPINB2 valku hakkasime uurima, kuna ta on meie uuritava põletikku pärssiva mikro-RNA märklaudgeen. Meie tulemuste põhjal võib oletada, et SERPINB2 taseme reguleerimine võib olla üks võimalusi psoriaasi ravis,» selgitas Hermann.

Tegemist on osaga Hermann doktoritööst, mis uurib väikeste reguleerivate RNA-de rolli erinevates põletikulistes nahahaigustes. ●

Avatud on Erasmus+ üleilmse õpirände uus taotlusvoor

Meetme eesmärk on toetada akadeemiliste ja mitteakadeemiliste töötajate ning üliõpilaste õpirännet kolmandate riikide ja Euroopa kõrgkoolide vahel.

1. veebruaril 2018. aastal on uus Erasmus+ üleilmse õpirände tähtaeg. TÜ esitab ühe keskselt koordineeritud taotluse, mis hõlmab nii sissetulevat kui väljaminevat õpirännet koostöös partnerriikide kõrgkoolidega. Selleks tuleb oma soovid õpirändes osalemise kohta esitada hiljemalt 22. jaanuaril 2018. aastal rahvusvahelise koostöö peaspetsialistile Kadri Ojale.

Elmistel aastatel on Tartu ülikool saanud rahastuse koostööks 71 ülikooliga. Uus taotlusvoor on koostööks ajavahe-

mikus 01.06.2018–31.05.2020. Toetatakse nii jätkuvat koostööd olemasolevate partneritega kui koostööd uute partneritega.

Võimalikud tegevused:

- 1) üliõpilaste praktika: kuude arv täpsustub;
- 2) üliõpilaste lühiajaline õpiränne: kolm kuni viis kuud;
- 3) töötajate lühiajaline õpiränne õpetamise eesmärgil: seitse päeva kuni kaks kuud (koos reisipäevadega, õppetöö maht minimaalselt kaheksa õppetöö tundi viie päeva jooksul);
- 4) töötajate lühiajaline õpiränne koolituse eesmärgil: seitse päeva (koos reisipäevadega).

Lühidalt Erasmus programmi õpirände tegevusest:

• Toetatakse Euroopa kõrgkooli ja õpirännet väljaspool Euroopat asuvate riikide ülikoolidega (lühiajalist, mitte õppekava täitmise eesmärgil).

• Taotlust kirjutades tuleb teha tihedat koostööd kolmanda riigi partnerkõrgkooliga (oluline seos rahvusvahelistumise strateegiaga, eelnev kogemus partneriga, teada täpselt kohustusi/ülesandeid jne).

• 90% õpirändest toimub kolmandatest riikidest Eestisse, üksnes 10% on suunatud väljamõistmise toetamiseks. Töötajate (nii akadeemiliste, kelle eesmärk on õpetada ja end koolitada, kui ka mitteakadeemiliste, kelle eesmärk on end koolitada) kvoodid on suuremad kui üliõpilaste omad.

Lisateavet saab rahvusvahelise koostöö talitusest. ●

FOTO: PIXABAY.COM

Daisy Volmer, Kersti Teder,
Vallo Matto, Ain Raal

PRAKTILINE SOTSIAALFARMAATSIA: ravimsuhtlemine apteegis

ISBN 978-9949-77-467-8, 264 lk. Hind kirjastuse e-poes 19 €.

Käesolev raamat on esimene eestikeelne erinevaid meditsiini- ja farmaatsia-valdkondi ühendav kogumik farmaatsiaüliõpilastele ja apteekritele iseravimise ja käsimüügiravimite alaste teadmiste omandamiseks ja tõhustamiseks. Esitatud teave võimaldab kergesti luua seoseid erinevate erialateadmiste vahel ning pakkuda patsiendile kvaliteetset nõustamist.

Raamatu üldosa annab ülevaate suhtlemisest tervishoius ja ravimsuhtlemisest apteegis ning tutvustab ravimite erinevaid manustamisviise. Raamatu eriosa on jagatud kaheks peatükiks, millest esimene kirjeldab sagedasemate haiguste või terviseprobleemide sümptomeid ning annab üldinfo kasutatavate käsimüügiravimite ning looduslike raviviiside kohta. Teine peatükk kirjeldab detailsemalt konkreetseid käsimüügiravimeid ja ravimtaimedrooge.

W. Struve 1, Tartu, 737 5945, tyk@ut.ee, www.tyk.ee

Teaduskirjastus aastast 1632

TARTU ÜLIKOOL
kirjastus

Ei – lühike, lööv ja südantlõhestav

Väikesest peale õpetatakse meile, et sõna «ei» tähendab, et tegime midagi valesti või juhtus midagi lubamatut. Nagu stoppmärgi punane värv võiks «ei» tähendada seda, et aeg on hoog maha võtta ja edasi tegutseda pärast seda, kui edasine olukord on läbi mõeldud. Mõned meist paistavad aga olevat värvipimedad.

Novembrikuu vältel meelelahutusmaailma raputanud skandaalide lainega uhuti minema mitme nimeka näitleja ja meelelahutaja aastakümnetega ehitatud maine: Kevin Spaceyst koomik Louis C.K'ni. Vaadates üldist suundumust ja ka eelnevat nimepaari, siis paistab, et just mehed on tihtipeale need, kellest on mööda läinud arusaam sõnast «ei».

Kui prominendid suudavad hoida selliseid asju vaka all aastaid, siis mis võib toimuda meie keskel? Mõned lugejad on kindlasti näinud kõrvalt või kogenud ise olukorda, mis sarnaneb ühega minu nähtust.

Istusin ühel haruldasel ilusal Eesti sügisõhtul väljas ja nautisin sõprade seltskonda. Järsku sadas meie sekka keegi, keda me ei teadnud, ning kõnetas ühte inimest meie seast: tegi ühe imala komplimendi ja ütles, et ostaks heameelega neiule tassikese teed ja ajaks juttu. Neiu vastas eitavalt. Naersime hetkeks olukorra üle ja jätkasime oma juttudega.

Kell liikus väsimatult edasi ja ühel hetkel märkas üks sõber, et neiu, kes enne ütles ära, et ei soovi tassikese teed ega kolme sõna juttu ajada, on sattunud vestlema sellesama mehega. Ehk oli asi meeleolu

RANNAR PARK

Inglise keele ja kirjanduse 3. aasta tudeng

muutuses, aga seekord märkas, et nad jutustavad juba omaette ja üsna elavalt. Midagi tundus aga sõbra olekus valesti – ta tundus veidi ebalev –, aga kuna jutt paistis kulgevat, siis mis seal ikka, las noored jutustavad. Ühel hetkel otsustasime minna oma teed ja sõbranna, kes jäi eelnevalt juttu ajama, tahtis koos meiega vehkat teha. Jalutades kodu poole, rääkis ta, et vestluskaaslane polnud saanud korduvatest otsestest märkustest aru, et sõbral puudus igasugune huvi, ta tundis end väga ebamugavalt, erinevalt mehest, kes

oli olnud väga pealetükkiv lootuses, et ehk just nüüd saab see huvi alge mulda pandud.

Selliseid olukordi ei saa vaadelda vaatevinklist «aga poisid jäävad ju poisteks». Poisid ei jää poisteks, vaid nad kasvavad üles lapsikuteks meesteks ja mõtestavad maailma enda jaoks lahti läbi samade väärtuste, mis tagavad järjepideva ja põlvkondadepikkuse väärusaamade kestvuse. Sihikindlus ja järjepidevus on hindamatud omadused eluks, ent nõuavad endaga koos ka taktitunnet ja inimlikkust, et tunda ära, kui teises osapoolas tekitatakse ebamugavust. Siinkohal ei räägi ma muidugi mitte sellest, et peaksime võtma suuna tagasi keskaegse kangelase arhetüübi juurde, olles helled, õilsad ja suuremeelsed – kõigil ju ikkagi omad vead –, vaid pigem tasub tähelepanu pöörata sellele, millise inimesena tahaksime, et meid endid koheldaks. «Ei» ei pruugi olla see vastus, mida keegi meist kunagi kuulda tahab, aga see on sellegipoolest vastus ja seda tuleks austada.

POISID EI JÄÄ POISTEKS, VAID NAD KASVAVAD LAPSIKUTEKS MEESTEKS JA MÕTESTAVAD MAAILMA ENDA JAOKS LAHTI LÄBI SAMADE VÄÄRTUSTE, MIS TAGAVAD PÕLVKONDADEPIKKUSE VÄÄRARUSAAMADE KESTVUSE.

FOTO: 3 X ANDRÉS TENNIS

Anneli Saro: õppejõu eeskujul on suur mõju

PERSOON

Suure osa oma elust teatriteadusega tegelenud Anneli Saro ei lase end ühte lahtresse paigutada. Õppeprorektori roll võib avalduda kodus ja kodune emaroll sulandub sujuvalt tööellu.

VIRGO SIIL

virgo.siil@ut.ee

Kui Anneli Saro on kodus, siis seal väljendub tal enda sõnul mingi osa teatraalsusest, mänguarmastusest ja kogemusest asjade juhtimisel. «Ükskõik, kas juhid last, perekonda või instituuti või ülikooli – mingi tuumne osa on ikka sama,» räägib Anneli Saro peahoone nurgakabinetis, vaatega ühelt poolt Toomemäele ja teiselt poolt humanitaarteaduste majale.

Kolleeg Kristel Mikkor kasutab Saro kirjeldamiseks samu sõnu, millega Saro olla Mikkorit teistele kirjeldanud: «Tõsine Eesti naine, kes tahab asjad ära teha.» Mikkor täpsustab kohe, et tõsine on Anneli kavatsuste poolest, see aga ei tähenda, et ta olemuselt surmtõsine oleks, pigem vastupidi.

Riskides stereotüüpidesse laskuda, võib oletada, et säärane

olemus võib tuleneda päritolust. Kuidas äärealalt, Setumaalt pärit tüdrukul teatrihuvi tekkis? «See on naljakas, oleme oma teatriteaduse üliõpilaste seas ka uurinud, kust nad pärit on, ja on väga huvitav, et üle poole neist tuleb väikelinnadest, kus üldse teatrit pole,» räägib Anneli Saro.

ÕPETAJAD KUJUNDAVAD ISIKSUST

Teatriteadusse sattumine oli mõneti juhuslik. Lapsena meeldis Anneli Sarole raamatuid lugeda ja koolis olid tal lemmikained eesti keel ja kirjandus ning matemaatika.

«Minu arvates sobivad need kaks hästi kokku, ja ma kahtlesin ka, kas minna matemaatikast või eesti keelt ja kirjandust õppima,» kirjeldab Anneli. Ta leiab, et selleks et saada heaks filoloogiks, on vaja suurt annust abstraktset mõtlemist. Teisalt mõjutasid eesti keelt valima head õpetajad. «Ühega neist kohtun pidevalt,

sest ta käib minu etendusanalüüsi täienduskoolitusel. Õpetaja isiksuse mõju on õpilasele väga suur,» ütleb Anneli.

Miks siis ikkagi teatriteadus? Enda sõnul pole Annelil isegi kunagi näitlemiskihku olnud. Teatriteadusse viis filoloogiaõpingute seminaritöö. Anneli Saro kirjutas selle Paul-Eerik Rummo luulest ja otsis juhendajat, kes ka tegelikult temaga tegeleda tahaks.

Kaheksakümnendate lõpus ei näinud õppejõud juhendamisele tema arvates eriti vaeva. Vanaemad koolikaaslased soovitasid Luule Epnerit, kes aga tegeles pigem näitekirjanduse ja teatriga. «Meenus, et Paul-Eerik Rummo on ju kirjutanud ka näidendeid. Kirjutasin siis tema loomingu dihhotoomiast ja vaatasin nii tema luuletusi kui ka näidendeid. Näidendid lisandusid sellepärast, et oli hea kontakt Luule Epneriga,» räägib Anneli.

Ta tõdeb, et temale on õpetajate ja õppejõudude isiklik karisma »

» suurt mõju avaldanud, ning ta tuletab ise nüüd aeg-ajalt õppejõududele meelde, kui suur on nende võim, kui palju nad õpilasi mõjutavad.

Äsja 25. sünnipäeva tähistanud Tartu ülikooli teatriteaduse erialasse astuski Anneli 1992. aastal, pärast lõputöö kaitsmist. Talle tundus ühelt poolt, et kirjandus on väga hästi mehitatud noorte teaduritega, seal on palju teooriaid ja meetodeid.

Teater on akadeemiliselt noorem distsipliin, teatriteadus pole nii valmis. Seal on veel palju asju, millest ei saa aru või mida ei osata sõnades edasi anda, see koosneb erinevatest kunstidest, kirjeldab Anneli valikut.

Lemmikteemal rääkides hakkab seni isegi energiliselt vestelnud Anneli veelgi elavamalt žestikuleerima.

Ta leiab teatril mitmeid rolle, nii laiemalt ühiskondlikke kui ka kitsamalt isiklikke. «Kolmekümnendatel räägiti teatrist eelkõige kui meelelahutusasutusest, samas oli see rahvusidentiteedi looja, ülevälpidaja ja arendaja,» räägib

ta. Nõukogude perioodil oli teater ainuke vaba foorum, kus sai vabalt rääkida – küll mitte otsesõnu, vaid metafooride ja kujundite keeles. Mis sai aga teatrist pärast seda? Üheksakümnendatel rääkisid teatrikriitikud ja -uurijad, et teatril pole ühiskondlikku ülesannet, samas tundus kõigile oluline,

TEATER TEGELEB KA PSÜHHOHÜGIEENIGA, SEE AITAB INIMESTEL OMA TUNNETEST ARU SAADA, NEID KANALDADA.

et teater peab kuidagi panustama ühiskonda, mis teda üleval peab. Praegu räägitaksegi Saro sõnul kõige rohkem sellest teatri osast, mis on liikunud tugevalt poliitiliselt ja ühiskonnakriitiliselt ainesse.

«Samas tuleks rõhutada, et see pole teatri kõige olulisem roll. Ärme unusta, et teater on ka meelelahutus, see pakub lõbu, lohutust,» räägib Anneli Saro. Ta kirjeldab hiljuti kuulnud näidet, kus esinemishirmuga füüsikadeng sai teatringist abi.

«Teater tegeleb ka psühhohügieeniga, see aitab inimestel oma tunnetest aru saada, neid

kanaldada,» ütleb Anneli. Ta leiab, et me peaksime mitte ainult füüsilise, vaid ka psüühilise tervisega tegelema, ja kunstil on siin väga oluline roll.

Kuidas on Anneli Saro enda rollidega? Näiteks sooroll. «Minu jaoks pole see, et ma olen naine, väga oluline. Võib-olla sellel, kui

oled noor naine, on tugevam mõju, aga keskealise või vanema naise puhul vist tasakaalustub ühiskondlik umbusk naisjuhi suhtes,» räägib Anneli.

TÄIUSLIKKUSE TAOTLUS SEGAB

Ta viitab praeguse presidendi, Kersti Kaljulaidi mitme aasta tagusele sõnavõtule, kus too leiab, et Eesti naisi vaevab täiuslikkusetootlus. Kui nad on tööl, siis tunnevad südametunnistuspäinu, et pole kodus perega, ja kui on perega, siis muretsevad, et nad pole tööl ega panusta piisavalt

töösse.

«Meil on see probleem lahendatud niiviisi, et mul on väga tänapäevane ja moodne mees. Kui me läksime Soome tööle, siis mu mees oli terve aasta lapsega kodus, kuni leidsime lasteaiakoha,» kirjeldab Anneli Saro.

Nooremate meeste seas on niisugune käitumine nüüd tavajärjekorras, kuid tol ajal temavanuste seas mitte. Anneli leiab, et see, kui rollid on võrdsemalt jaotatud ja kui mehed keskenduksid rohkem perele, tuleks kasuks kõigile.

«Mihkel Mutt kirjutas kunagi, et naised on õnnelikumad, neil on kaks langevarju, üks on pere ja teine on töö, nad võivad vajadusel ühe teisega asendada. Mehel on aga vaid üks langevari – töö,» sõnab õppeprorektor.

«Minu soovitus noortele meestele: söitke kah kahe langevarjuga, teil on neid ka kaks. Kui on üks, töö, ja sellega juhtub midagi, siis te kukute maha.»

ROLLIDE VÕRDNE JAOTAMINE

Teine äratundmine tuli üsna hiljuti loetud naisjuhtide uuringust, mille kohaselt tunnevad paljud naisjuhid üle ilma, sh ka Eestis, et kui neid on edutatud või kui neil läheb tööl hästi, siis on see lihtsalt õnnelik kokkusattumus.

Mitte et nad oleksid ametikoha saanud sellepärast, et nad on ise targad ja tublid. «Kui ma seda lugesin, siis naersin südamest, sest ma olin ise samuti nii mõelnud,» räägib Anneli Saro.

Saro kirjeldab, et on teiste

JUHTIVATEL KOHTADEL VÕIKS NÄHA ROHKEM NAISI.

naiskolleegidega nii Eestis kui Euroopas arutanud, kuidas naisüliõpilasi jõustada, muuta neid enesekindlamaks, kuna tema hinnangul on see praegu tõsine probleem. «Ma tahan, et minu üliõpilased oleksid õnnelikud ja enesekindlad. See on ka nende võti tööturul,» sõnab ta.

Naistele tulekski õppeprorektori arvates öelda, et nad on targad, võimekad, töökad, mitte lihtsalt ilusad. Et neil oleks rohkem enesekindlust ja auhust. «Eestis, kus on tööjõupuudus, ei saa me endale lubada, et naised jäävad koju või teevad vähenõudlikke töid. Lihtsamad tööd ju ka kaovad peagi, need asendatakse masinatega,» räägib ülikooli õppetegevuse juht.

Siin võibki kasu olla sellest, kui on näha juhtivatel kohtadel naisprofessoreid, proktoreid, rektoreid. Viimastel valimistel oli rektorikandidaat küll ka üks naine, Margit Sutrop, kuid jäi

esimeses voorus vaid 17 häälega võitjale alla. Varem on kandideerinud näiteks Birute Klaas ja Ene Ergma.

Soolise jõustamisega kaasnevad ka ohud juhul, kui sellega hoogu satutakse. «Kui ma tulin siia rektoraati, siis ütles mu mees mulle, et vaadake, et teie, feministid, ei ehitaks siis samasugust maailma, nagu meie, mehed, ehitasime,» ütleb Anneli Saro.

Seega on üsna värskel õppeprorektoril täita mitmeid rolle, millest ülekaalus olevat ongi raske valida.

«Ma arvan, et olen eelkõige teatriteadlane, olen sellele lihtsalt nii palju panustanud. Samas humanitaar olen võib-olla laiemalt. Võib-olla ma ei sobitu ühessegi stereotüüpsesse rolli probleemidega – mida rohkem rolle elus täidad, seda rohkem su identiteet tekib mitmikidentiteet,» ei lase Anneli Saro end ühte lahtrisse paigutada. UT

ANNELI SARO HINNANG HARIDUSE VÄLJAKUTSETELE:

1. Teadmiste valik. Iga teadusharu sees on tõusnud küsimus, mis on need teadmised, mida kindlasti peame edasi andma. Teadmiste hulk on kasvanud, kõiki teadmisi edasi anda ei saa. Iga eriala peaks tegelema enesepeegeldusega ja otsustama, mis on tuumsed teadmised ja oskused, mida sel erialal on kindlasti vaja.

2. Tööturu vajadused. Iga inimene on Eestis tohutu ressurss. Kunagi varem pole ettevõtjad vaadanud sellise ootuse ja loo-

tusega ülikoolide, kutsekoolide ja gümnaasiumide poole. See tähendab, et suureneb tööandjate ja ministeeriumi surve kohandada õpiväljundeid turu vajaduste järgi.

3. Tulevikuoskused. Õpetajad ja õppejõud on futuristid, tuleviku ehitajad. Ükskõik, mida me õpetame, me kujundame sellega tulevikku. Vaja on õpetada oskuseid, mis on tulevikus vajalikud, aitavad leida tööd ja aitavad ka elada. Tavapäraste oskuste tähtsus väheneb kiiresti. •

Väljalangemine on tingitud mitmete asjaolude koosmõjust

ALMA MATER

SANDRA SAAR
sandra.saar@ut.ee

Analüüsi «Elukestva õppe strateegia 2020» alusel on väljalangemise prob-

Õpingute katkestamine on oluline teema nii Eestis kui mujal. Pooleli jäänud haridustee vähendab katkestaja konkurentsivõimet tööhõuturul ja on riigile kulukas. TÜ-s valmis audit selle kohta, kuidas toimivad erinevad abinõud, et tudengid koolist välja ei kukuks.

leem kõigil haridusastmetel.

Mari-Liis Mägi kaitses kaks aastat tagasi magistritööd, mis uuris, miks tudengid välja langevad. Ta tõi välja, et bakalaureuseastmes langeb välja 30–40% tudengitest ja õppimistahe langeb kõige enam

esimese õppeaasta jooksul. Veel on täheldatud, et teadustööle orienteeritud kõrgkoolides on üliõpilaste seas pinget suurem.

Tehtud audit eesmärk oli hinnata kõrghariduse esimese ja teise astme üliõpilaste väljalangemise vähendamise abinõude tõhusust ja mõjusust sotsiaalteenuste valdkonnas.

ERINEVAID MEETMEID ON MITMEID

Üliõpilaste õpingute edenemist ja toimetulekut ülikoolis toetavad mitmed meetmed. Ülikoolis jätkub näiteks õppekavade reform, mis toetab paindlikkust üliõpilaste erialavalikul ja õppekavade omavahelist seotust.

2016. aastal valmisid õpetamise hea tava ja õppimise hea tava. Arengukava A2020 täitmise võtmenäitajad sisaldavad ühe indikaatorina katkestamise määra kõrghariduse esimesel ja teisel astmel.

Struktuuriüksused kasutavad abinõusid juba enne, kui tulevased tundegid ülikooli astuvad. Näiteks

käiakse koolides erialasid tutvustamas ja pakutakse sissejuhatavaid aineid erialade tutvustamiseks.

Selleks et üliõpilaste tasemeerinevust vähendada, määravad mõned instituudid mahukatele ainetele õppeassistendi, kui üliõpilastel on aine omandamisega probleeme.

PROBLEEMI TEADVUSTATAKSE

Auditist tuleb välja, et üliõpilaste väljalangemise probleeme teadvustatakse sotsiaalteenuste valdkonnas kõrgis struktuuriüksustes.

Motiveeritud üliõpilaskandidaatide leidmiseks on kehtestatud eritingimused vastuvõtukriteeriumides. Üliõpilaste paremaks sisseelamiseks kõrgkooliõpinguisse ja erialasse on loodud valik õppeaineid. Jätkub õppekavaarendus, korraldatakse lõputööde seminare, on loodud valikuvõimalus lõpetada kõrgkool erialaeksamiga lõputöö asemel, toetatakse üliõpilaste ühiskondlikku loimumist tudengite erialaseltide ja töötajatega ühisürituste kaudu ning rakendatakse muid abinõusid.

Siseaudiitorite hinnangul on avatud ülikooli õppevormi suurt osakaalu ja õppijate suurt tööhõivet arvestades jätkuvalt oluline rõhku panna õppekavade ja õppetöö korraldamise arendamisele, mis aitaks töötavatel üliõpilastel õpinguid edukalt läbida.

Ülikooli uuringud, katkestamise analüüs ja SV struktuuriüksuste ümarlaudades arutatu tõendasid, et õpingute katkestamine ei ole tavaliselt tingitud ühest kindlast põhjusest, vaid toimub mitmete erinevate asjaolude koosmõjus.

Siseaudiitorid korraldasid ka e-küsitluse sotsiaalvaldkonnas

üliõpilaste seas, kelle õpingud katkesid kas eelmisel või üle-eelmisel õppeaastal. Kõige enam toodi välja, et õpingud katkestati majanduslikel põhjustel. Selle tõi välja 35,5% vastanutest.

Töö ja õpingute konflikti puhul otsustatakse sageli töötamise kasuks, et majanduslikult toime tulla. Paljud vastajad märkisid ka muude põhjuste (31,9%) vabades kommentaarides töötamise ja õpingute sidumise keerukust ning sellest tulenevat ajapuudust.

Kool jääb paljudel pooleli ka raskuste tõttu lõputöö ja juhendamise. 33,6% vastanutest tõi välja,

KOOL JÄÄB PALJUDEL POOLELI KA RASKUSTE TÕTTU LÕPUTÖÖ JA JUHENDAMISEGA, ERITI AVATUD ÜLIKOOLIS.

et ei saanud lõputööd õigel ajal valmis, ning 27,7% märkis probleeme lõputöö teema ja juhendaja leidmise ning ebapiisava juhendamise. Auditist tuli välja, et lõputööde ja juhendamise seotud temaatika oli eriti oluline avatud ülikooli magistriastmel.

Oluline õpingute katkestamise põhjus oli ka huvide muutus õppetöö kestel, mille tõi välja 32,8% vastanutest. 32,4% vastanutest tõi välja rahulolematust õppetöö kvaliteedi ja korraldamisega. Siin punktis mainiti, et õppejõud või õpetamise meetod ei meeldinud või ei sobinud ka tunniplaan ning keerukad ained olid kuhjatud ühte semestrisse või olid esitatud vales järjekorras. Rahulolematust õppetöö kvaliteediga oli eriti oluline katkestamise põhjus kõrghariduse esimesel astmel tervikuna, rahulolematust õppetöö korraldamisega aga sama õppeastme avatud ülikooli õppevormis.

26,5% vastas, et õpingud osutusid liiga raskeks, neist üle poole märkis oma ebapiisavaid õpioskusi (kokku märkis ebapiisavaid õpioskusi 18,5% vastajatest). Põhjus, et õpingud osutusid liiga raskeks, oli eriti oluline kõrghariduse esimesel astmel avatud ülikooli õppevormis.

Ka on katkestamise põhjused perekondlikud, mis olid üsna olulised avatud ülikooli õppevormis ning päevases õppevormis magistriastmel, kus õpivad vanemad üliõpilased.

Suhteliselt väiksem osa vastajatest (15,3%) märkis katkestamise põhjuseks õppetasu maksmise

kohustuse lisandumist õpingute ajal ning seda, et õppijal ei olnudki plaanis õpinguid lõpetada (nt tuli teatud aineid võtta, vaheaastat veetma, diplomi saamine polnudki eesmärk).

TÕHUS, SÄÄSTLIK, PIISAV JA TOIMIV

Audit sedastas, et töökorraldus toimib olulises osas Johan Skytte poliitikauuringute instituudis, ühiskonnateaduste instituudis ja haridusteaduste instituudis. Olulises osas toimimine tähendab, et sisekontrollisüsteem on auditeeritud ulatuses tõhus, säästlik, piisav ja toimiv ning annab juhtidele kindlustunde asutuse tegevuse eesmärkide saavutamise kohta.

Töökorraldus toimib olulises osas, kuid vajab mõningaid täiendusi õigusteaduskonnas, psühholoogia instituudis, majandusteaduskonnas ning Pärnu ja Narva kolledžis. **U**

FOTO: PIXABAY.COM

Grandikeskus toob rohkem raha ja tihendab teaduskoostööd

INTERVJU

Teadusprorektor Kristjan Vassil leiab, et ülikool on seni edukalt grante taotlenud. Samas saaks uute teenustega taotluste hulka ning välisrahastuse osakaalu suurendada, teadlased sobivate grantidega kokku viia.

VIRGO SIIL

virgo.siil@ut.ee

Milline on grandikeskuse idee taust?

Meil on praegu teadusarendusosakond, mis koosneb kahest osast, üks on teadustalitus, teine on tehnosiire. Tehnosiire tegeleb ettevõtjate ja teadlaste kokkuviiamise ning ärimudelite astmiku järgi korraldamisega. Meie idee on lahutada senine teadusarendusosakond kaheks osaks. Ühest moodustub ettevõtlus-innovatsioonikeskus, mis liidab need rakukesed üheks, et me juhiks ettevõtlusega seotud tegevusi senisest kooskõlastatult, paremini, tõhusamalt.

Teadustalituse baasilt luuakse grandikeskus, mille eesmärk on abistada teadlasi aktiivsemalt välisrahastuse kaasamisega ning kasvatada välisrahastuse osakaalu ülikooli teaduseelarves. Senine teadustalitus on siiaaani suurepäraselt hakkama saanud teadusprojektide haldamisega ja koordineerimisega. See on hästi oluline teaduse administreerimise osis ning meil on hetkel võimalus täiendada seda teenust granditaotluste kokku kirjutamise ja projektijuhtimise teenuse kaudu. Paljud Euroopa ülikoolid on selle võimaluse juba töösse rakendanud ning peame selles valdkonnas neile kiirelt järele jõudma.

Miks on ülikoolil grandikeskust ikkagi vaja?

Ülikooli ligi 130 miljoni suurusest eelarvest (2017. aastal) moodustavad tulud teadustege-

vusest – 50 miljonit –, millest omakorda välisgrandid vaid 7 miljonit ehk 14%. Teadusrahastuse kasv on meie jaoks vältimatu ning ainult Eesti-sisestele vahenditele lootma jääda ei ole mõistlik. Kasvu on täna kõige tõenäolisem saavutada nii, et me aitame suurendada oma teadlaste võimalusi välisgrantide turul – see on põhjus, miks me loome grandikeskuse.

Tartu ülikool on ju võrreldes teistega Horisondi ja teiste grantide saamisel edukas?

On edukas, aga grantide nominaalne maht on väike. Selles mõttes, et kui me kandideerime, siis oleme edukad. Aga taotlusi saaks välja minna rohkem.

Kust siis raha edaspidi tuleb?

Kiireid muutusi me ei kavatse, pigem teeme täna ettevalmistusi olukorrale, kus tõukefondide mahud hakkavad vähenema, Eesti teadusraha maht on piiratud ning ajas liiga suures mahus ei kasva – selles kontekstis on välisgrantide kasv meie jaoks mõõdapääsmatu. Kui välisgrantide viimase viie aasta keskmine maht on olnud 6,4 miljonit eurot aastas ja kasv ligi 210 000 eurot aastas, siis grandikeskuse põhiline eesmärk on võimendada seda kasvukõvera grantide kirjutamise teenuse abil. 2018. aasta eesmärk on mehitada grandikeskuse meeskond ning esimesi tulemusi ootame aasta pärast. See on selles mõttes ainulaadne, et me võtame väga selge rolli ja vastutuse.

Kuidas see täpsemalt välja nägema hakkab? Kas grandikeskus otsib ka ise grante ja viib nad teadlastega kokku?

Meil on praegu teadus- ja arendusosakonnas hästi toimiv projektide haldamise teenus, see on heal tasemel ning koordinaatorid on suurepäraselt tööd teinud. Olen ise teadlasena nende teenust

ÄRA TULEB KASUTADA TEADLASTE JA GRANTIDE KOHTA OLEMASOLEV Kvantitatiivne teave.

tarbinud. See on väga hea.

Olemasoleva struktuuri peale ehitame analüütilise teenuse. Siin on idee selles, et ära kasutada teadlaste ja grantide kohta olemasolev kvantitatiivne teave. Teadlaste kohta on see teave näiteks nende publikatsioonide hulk, viited, siiaaani saadud grantid, kas neil on uurimisrühmad olemas, palju neil kaitsmisi on, missugustes grandivoorudes nad on osalenud. Saame kasutada teadustööde kokkuvõtteid ja tegevuskirjeid. Teame nende töö tausta, demograafiat, institutsionaalset kuuluvust. Sarnased tunnused kirjeldavad ka grante: teemad, eeldused, mahud, piirkondlik suunitus, akadeemiline vanus jne. See kõik on iseloomustav teave, mis on meil tasuta olemas, kuid mida kasutame analüütilises mõttes väga vähe.

Viies need kaks asja kokku, saame luua grandisobitustarkvara, mis püüab sobitada teatud tunnustega teadlase talle kõige paremini sobiva grandiga. Samuti saame koondada teabe grantide kohta interaktiivsele ajateljele väljaks olukorda, et meie teadlastele grandid lihtsalt «juhtuvad», vaid tagada, et inimesed oleksid grantidest aegsasti teavitatud.

Tipp-teadlased on Brüsselis toimuvaga tegelikult ju hästi kursis ning teavad enamasti enne grandit

väljakuulutamist, et niisugune kutse tuleb, kuid keskmiselt peame teadlikkuse ja õige grandit leidmist muutma tunduvalt lihtsamaks.

See on üks koht, kus me saame

masinate abil tekitada väga lihtsalt teadlikkust. Samuti soovime varasemaid andmeid kasutades katsetada töönaosuspõhiseid klassifikatsioonimudeleid, mis hindavad iga teadlase töönaosust selles grandiskeemis edu saavutamata.

Kaugel te olete selle lahenduse arendamisega?

See on katsetusjärgus, seda pole kunagi tehtud, aga me proovime.

Samuti ehitame grantide ja teadlaste sobitamise tarkvara, mis töötab nagu Valijakompass. Alustasime seda tööd sotsiaalteaduste valdkonnas. Laboris on meil esimesed prototüübid käimas ja töötavad, järgmine samm on katsetada seda päriselus.

Mis võimalused veel on?

Üks oluline arendusplaan seisneb teadlaste omavahelises sobitamisega. Kui teadlased on ära kirjeldatud, saame võimaldada teadlastel leida teisi teadlasi, kes tegelevad sarnaste uurimisküsimustega, meetodite vmt üle terve ülikooli. Loodame, et selline rakendus aitab kaasa selles, et kõik koostöövõimalused oleksid täies ulatuses ära kasutatud ning tekiks koostöörühmad, mida muidu ei kujuneks. Äkki tegeleb mõni vahva geenitehnoloogia või sünteetilise bioloogia teadlane

>>

FOTO: VIRGO SIIL

» loodus- ja täppisteaduste valdkonnas samalaadsete asjadega, nagu mina tegelen poliitilise käitumise uurimisel sotsiaalteaduste valdkonnas. Uurime erinevaid asju, aga kattuvus võib teemades olla siiski päris suur ning seda kattuvust saab masinate abiga ennustada, hinnata. Kindlasti võib arvutiteaduste, matemaatika, sotsiaalteaduste, humanitaarteaduste valdkondade vahel esineda selliseid ootamatuid koostöövõimalusi väga palju ja masin on siin suurepärase esimene samm, mis ära kasutada.

Rakendus korjabki kattuvuse nendest ühismeediapostitustest, Google Scholarist ja mujalt?

Saab ka lihtsamalt, kasutades olemasolevat iseloomustavat teavet, ilma et me peaksime midagi juurde korjama hakkama.

Grandikeskuse üks peamisi ülesandeid on saavutada sama tulemus, mille Eesti saavutas 1990. aastatel Tiigrihüppe programmi – hüpata teistest ülikoolidest ette. Analüütiliste ja digitaalsete lahenduste kasutamise kaudu on meil võimalik tunduvalt tõhusamalt grandimaailmas tegutseda.

PLAANIS ON ARENDADA KAKS TEENUST: GRANTIDE KIRJUTAMINE JA GRANTIDE KIRJUTAMISE PROJEKTIJUHTIMINE.

Pikemas tulevikus on meil ju sama lähenemist võimalik kasutada teadlaste omavaheliseks kokkuvõimiseks meie partnerülikoolides üle Euroopa. Saame hakata kokku panema meeskondi ülikoolidevaheliselt, mitte ainult ülikoolide sees. Saan aru, et nüüd läks eesmärk muidugi suureks, aga jällegi: esimene etapp on teha

väikseid tehtavaid samme. Püüame grandisobitustarkvara ülikooli sees käima saada, siis vaatame, kas ja kuidas see korraldub. See on nägemuse küsimus ja meil pole mingit kindlust, et see töötab, aga on ainult üks viis, kuidas seda teada saada.

Kuidas grandikirjutamine välja näeb?

Meil on plaanis välja arendada kaks teenust: grantide kirjutamise teenus ning grantide kirjutamise projektijuhtimine. Esimesel juhul võtab grandikeskus juhtrolli taotluse kokkupanemisel, mõistagi kirjutavad sisulised osad kokku teadlased, ning grandikeskuse pädevad kirjutajad kirjutavad selle vastavale grandiskeemile sobivaks.

Teine teenus on oma olemuselt lihtsam ning sisaldab grandikoostamise projektijuhtimist. Tihti vajavad teadlased kirjutamise asemel hoopis kedagi, kes võtaks lahti pika ja ületamatuna näiva grandi kirjutamise tegevuste jada, tükeldaks selle väiksemateks ületatavateks eesmärkideks ning hoiaks silma peal, et asjad saaksid teatud kuupäevadeks tehtud.

Lisaks plaanime luua nn *front-desk*'i, mis on füüsiline kokkupuutepunkt teadlaste ja grandikeskuse vahel.

See on koht, kus me saame teadlasi grandikeskuses vastuvõttu, aidata neil leida sobivad grandid ja tutvustada neile lahendusi, abistada neid granditaotluse kirjutamisel.

GRANDIKESKUS VÕTAB VASSILI SÕNUL AKTIIVSE ROLLI PROJEKTI JUHTIMISEL.

Kogu meie filosoofia tugineb sellele, et grandikeskus on justkui teenust osutav ettevõte. Just nagu tark- või riistvarafirma annab välja uuendatud versioone oma teenustest ja toodetest, teatud aja tagant.

Täpselt samamoodi tahame grandisobitustarkvara esimese versiooni minimaalses konfiguratsioonis välja anda järgmise aasta alguses nii kiiresti kui võimalik.

Soovime anda selle kasutusse, hakata juba tagasisidet koguma. Järgmises väljalaskes tahame kirjutada toimivust juurde ja nii edasi. Soovime alustada väiksest, aga siht on suur.

Räägiks veel sellest füüsilisest

keskkonnast

Grandikeskuse *front desk*'i arusaam on sarnane Tallinnas oleva e-Estonia *showroom*'iga, mis füüsilise keskkonnana sulatab

TEADLANE LÕPUKS KIRJUTAB OMA GRANDITAOTLUSE, MEIE ÜLESANNE ON TÕHUSTADA TEABE KÄTTESAAMIST.

endasse sujuvalt digitaalsed lahendused. Selles mõttes võiks kujuneda *front-desk*'ist kokkupuutepunkt mitte ainult teadlase ja grandikeskuse kohtumiseks, vaid ka selleks, et me saaksime selle kaudu turundada ülikooli kui digitaalset ülikooli oma välispartneritele. Ma väidan, et üks meie suurimaid võimalusi eelseisvatel

aastatel on see, et me näitame senisest palju jõulisemalt, kui võimsad me oleme oma infosüsteemide digitaalsete lahendustega – meile võib see tunduda

lihtlabane, aga oma välispartneritelt näeme, kui palju on meil digitaalsete lahenduste valdkonnas neile anda ja pakkuda.

Mis on võimalikud puudused, mida püütakse ette näha? Kus näiteks inimene ja masin kokku ei sobi?

Ma arvan, et inimene ja

masin sobivad, lõpuks peab ikka otsuse tegema inimene, teadlane niikuinii lõpuks kirjutab oma granditaotluse, meie ülesanne on tõhustada teabe kättesaamist võimalikult asjakohaselt.

Aga kuna täna pole meil grandisobitustarkvara olemas, siis ohukoht on see, et nimetatud tarkvara ei tööta loodetud tõhususega. Seda pole keegi proovinud, laboris töötab praegu prototüüp.

Nagu igal digitaalsel lahendusel on omad väljakutsed, nii ka sellel. Ma ei näe siin väga suuri ohukohti, siin on pigem tehnilised küsimused: kas töötab hästi või töötab kesiselt. UT

FOTO: VIRGO SIIL

Turundusmagistrandid keetsid kokku läätsepaja

ETTEVÕTLUS

Valmistoitade valik poeriiulitel on suur ja lai, kuid see ei tähenda, et tootearendajad võiksid kulbi seinale riputada. Tartu ülikooli turunduse magistrandid lõid koostöös tootjaga läätsepaja, mida saab nüüd juba poest osta. See on esimene kord, kui Tartu ülikooli tootearenduse õppeaines loodu päriselt müüki jõuab.

VIRGO SIIL
virgo.siil@ut.ee

Üliõpilaste panus ei piirunud vaid paja keetmisega. Töörühma liige Age Tempel rääkis, et protsess oli mitmekülgne: peale retseptide endi tuli uurida tarbijate vajadusi ja maitse-eelistusi, pakendikujundust. Viimase juures aitasid Tartu kõrgema kunstikooli õpilased.

Samuti korraldasid tootekujundajad kujunduselementide märkamise ja emotsioonide mõõtmise katseid – uuringus osales ligi 25 erinevat inimest. «Üritasime saada uuringusse võimalikult värvikireva seltskonna,» sõnas Age Tempel. Katsed tehti neuroturunduse laboris.

Viimasega on seotud turunduse õppetooli juhataja Andres Kuusik. Ka tudengite kaasamine ettevõtete tegelikku tootearendusse on tema algatus. «Andres Kuusik on pakkunud väga olulise võimaluse selleks, et saame õppeainele anda praktilise väärtuse,» leidis Age Tempel.

Andres Kuusik moodustab magistrantidest igal õppeaastal meeskonnad, kes hakkavad päris ettevõttele toodet looma. «See on justkui õppimisele lisanduv lisatasu, et nad ei ime niisama pastakast ideid välja, vaid peavad läbima kogu protsessi: õppima klienti tundma, saama aru, mis vajadust nad rahuldavad, mida, kuna ja mis hetkel täpselt seda toodet on vaja, mis eesmärgil tarbitakse, kui suur võiks olla kogus ja omadused,» rääkis Kuusik. Viimased neli aastat ongi üliõpilastel võimalus toote loomine päriselt, praktiliselt läbi teha. Igal aastal on olnud erinevad tooted: on välja mõeldud mahlasid, aga ka maitseveett.

ETTEVÕTTE VÕIT

Seni pole ükski neist toodetest päriselt müüki jõudnud, kuigi see ei tähenda, et ideed oleksid kehvad olnud. «Varasemate tootearenduse ideede rakendamine on jäänud kas siis idee keerukuse, õige ajastuse või ressursipuuduse taha. Mitmed ideed on ka varasemate aastate koostööst tänaseni

andmebaasides ja aeg-ajalt ikka vaatame neid üle,» rääkis ettevõtete turundusdirektor Marek Viilol.

Tema sõnul klappis sel korral aga kõik: läätsepada on tervislik, moekas, see vastab tarbija ootustele, selle valmistamiseks vajaminev tehnoloogia oli olemas ja pärast erinevaid katsetusi leiti ka sobiv tooraine.

Miks üldse teises linnas asuva tootjaga koostööd teha, kui Tartus endas on teine tootja olemas?

TUTVUSED AITAVAD

«Puhas isiklik tutvus, endal on alati lihtsam saada kasvõi loengutesse esinejaid, praktikuid kutsuda, võrast inimest on väga raske nõusse saada. Oma tuttavad ikka tulevad. Samamoodi oli Felixiga – ma isegi ei mäleta, kus meil koostöö algas. See on igiimmune. Marek Viilol hakkas käima loengutes, rääkima, kuidas turundust juhitakse tootmisettevõttes. Ja kui meil hakkas tootearenduse aine, siis oli hea olemasolev võtta: pakusin neile välja, kas nad oleksid sellisest asjast huvitatud, ja nad olidki,» sõnas Kuusik.

Ettevõtte jaoks on selline arendusmudel kasulik, kuna väljastpoolt tulnul on sageli värskem pilk. «Peale värske kõrvalpilgu annab koostöö ülikooliga meile lisavahendi tootearenduses mõningatele probleemidele hoopis teise nurga alt läheneda. Saame hästi ära kasutada üliõpilaste saavutus- ja loomisvajadust. Noorte aktiivsus paneb ka kõige «vanemad kalad» liikvele ja nii viisi saavad mitmed algatused palju kiiremini ellu viidud,» sõnas Viilol.

Põltsamaa Felix on Tartu ülikooliga mujalgi koostööd teinud: turu-uuringute tegemisel, »

» pakendiarenduses kasutanud pilguluget ja samuti on nad pakunud oma ettevõttes üliõpilastele võimalusi sooritada praktikat. Peale selle on igal aastal aktiivselt kaasatud oma turundustegevusse Tartu ülikooli turunduskubi noori üliõpilasi.

«Hea näitena sellest koostööst toon välja 2016. aasta talvel turunduskubi korraldatud pitsa turu-uuringu, mis oli aluseks Grandiosa sügavkülmutatud pitsa Eesti turule sisenemiseks,» rääkis ettevõtte turundusdirektor Marek Viilol.

Üliõpilased saavad niiviisi tegeliku kogemuse sellest, kuidas käib tegelikkuses toote arendamine.

TERVISLIK JA VALGURIKAS

Praegusel juhul väljendub tudengite leidlikkus õnnestunud ja läbimõeldud retseptis. Läätsepada kanalihaga on mitut pidi hea. «Leidsime, et pole müügil sellist asja nagu tervislik purgitoit. Siis mõtlesime, et samas võiks teha midagi, mis oleks valgurikas,» kirjeldas meeskonnaliige Age Tempel arenduskäiku.

Koostöös meeskonnakaaslase Illimar Borniga mõtlesid nad välja erinevad retseptid, kus olid kana ja läätsed, kuna viimased on suure valgusisaldusega. Uuring saja inimesega näitas, et suur osa tarbijaid eelistaks vürtsikat läätsepada.

Köögis kokku keedetud läätsepaja retsepti tuli hakata laboris tööstuslikuks versiooniks kohandama.

Kuna purgitoitu hinnaklass on võrdlemisi madal, tuli kõikvõimalike koostisosade puhul teha teatud järeleandmisi. Näiteks

polnud esialgse vürtsika läätses-kanapaja retsepti järgi kaasa võetud tšillikaunadega midagi peale hakata – need asendati pulbriga. Samuti vähendati kana osakaalu selle kõrge hinna tõttu.

Tulemus õnnestus. «See läks liinile ja kui see liinilt tuli, siis tegid kõik suured silmad, sest see oli nii hea,» sõnas Age Tempel. Tema sõnul tunnistas Felixi turundusdirektor, et nad on tegelikult juba mõnda aega läätsedega retsepte katsetanud, aga seni polnud õnnestunud sobivat retsepti leida.

Ideest uuringute ja sealt edasi toote ning laborini jõuti kõigest paari nädalaga. «Ma arvan, et kuna meid oli vaid kaks inimest, kelle koostöö oli väga hea, siis läks see kiirelt,» leidis Tempel.

TOOTEL ON PIKK TEEKOND

Toote enda müüki panek võtab märksa rohkem aega. Selleks et valmistoit müüa, tuleb sobiva hinna ja kvaliteediga tooraine

FELIX ON MÕNDA AEGA LÄÄTSEDEGA RETSEPTE KATSETANUD, AGA SENI POLNUD SOBITAV LEIDNUD.

hankida, tootmisliinide tegevus välja arvutada. Seetõttu saabki eelmisel aastal välja töötatud rooga alles nüüd osta.

Kuid üliõpilaste jaoks pole lugu veel lõppenud, tegevus jätkub: Age Tempel kirjutab saadud kogemusest innustunult lõputööd just neuroturundusest ja pakendi-disaini kohta artiklit.

Majandusteaduskonna turunduse õppetooli juhataja Andres Kuusik toonitabki, et säärane teooria ja praktika kokkusobitamine on vajalik. See elavdab ja

mitmekesisstab üliõpilase jaoks õppeprotsessi, samuti aitab õpitut kinnistada.

Kas ülikool saaks kuidagi sellist koostööd veelgi õhutada, sellele kaasa aidata? «Lõppkokkuvõttes taandub kõik ikka inimestevahelistele suhetele. Mida me võib-olla saame teha, on see, et ülikoolil on nimekiri ettevõtetest, kellel on mingisugune huvi – saame anda selle õppejõudude kätte,» rääkis Kuusik.

TULEB KOHANEDA MUUTUSTEGA

Marek Viilol leiab, et ülikooli õppejõududel tuleb arvestada meid ümbritseva maailma kiirete muutusega. «Noored on valmis aktiivselt tegemistes kaasa lööma ja ka ettevõtted otsivad n-ö idufirmade ajastul uusi kasvuvõimalusi. Neid ühendades saavad kasu mõlemad. Õppekavade koostamisel võiks juba alguses arvestada praktilise tööga koos mõne ettevõttega,» ütles ettevõtte turundusdirektor.

Illimar Born ootas esmalt tootearenduse ainst muud.

«Eeldasin, et tegu on vaid teooriat käsitleva ainega. Seda enam oli üllatus meeldiv ja tegutsemistahet rohkem, kui kuulsin, et peale välja-mõeldava toote tegeliku valmistamine on võimalus, et see jõuab turule,» sõnas Born.

«See on puhtalt õppejõu enda maailmapildi küsimus, mida ta väärtustab ja mida ta ei väärtusta. Mina väärtustan praktilist poolt,» rääkis turunduse õppetooli juhataja Andres Kuusik. UT

Üliõpilaspühholoogid tulevad vajadusel appi

ALMA MATER

SANDRA SAAR
sandra.saar@ut.ee

Tartu ülikoolis on kõigil tudengitel võimalik saada tasuta psühholoogilist nõustamist. Nõustajatena töötavad üliõpilaspühholoogid Mailis Sults ja Lea Nagirnaja, kes kinnitasid, et nende poole võib julgelt pöörduda kõigi teemadega.

Mailis Sults rääkis, et mõnikord tulevad tudengid nende juurde hästi tagasihoidlikult, öeldes, et nad pole kindlad, kas nende mure on üldse piisavalt tõsine, et sellega vastuvõtule tulla.

Sults rõhutas, et alati tohib tulla ja mingit valikut teemade alusel ei toimu: kui tudeng ise tunneb, et usalduslikus keskkonnas erapooletu ja toetava inimesega koos probleemi uurimisest ja lahenduste otsimisest võiks talle kasu olla, siis ongi ta tere-tulnud. Ta mainis, et seda võib küll ette tulla, et koos tudengiga saadakse aru, et mure on tõsisem ja vaja oleks pöörduda ka psühhiaatri poole.

Kuigi sügis on tudengitele põnev aeg, võib see samas kaasa tuua ka omajagu segadust ja vaat et masendustki. Kes ei saa üksi oma muredega hakkama, sellele tuleb appi üliõpilaspühholoog.

FOTO: PIXABAY.COM

Sults rääkis, et õppeaasta alguses pöörduvad nende poole paljud esmakursuslased, kel on kohane-misraskused.

«Mõnikord jäädakse õppeaasta alguses üsna üksi ja siis on mure, kuidas leida enda ümber

inimesi ning mida teha selleks, et siin, uues keskkonnas, tekiks n-ö turvavõrgustik ning tunne oleks julgem ja kindlam,» rääkis Sults.

Lea Nagirnaja arvates on üks levinuim murekoht üliõpilaste seas ka õppetööga seotud kohustuste edasi lükkamine, ja lõpuks nende kuhjumine.

Sults seletas, et üks põhjus, miks töid edasi lükatakse, seisneb ilmselt selles, et paljud ülesanded ja kodutööd tuleb teha arvutis ning internetis on palju segajaid, näiteks sotsiaalse meedia. «Niimoodi kaobki ära harjumus millessegi pikemalt süveneda ja pidevalt hüpatakse ühelt teemalt teisele,» lausub ta.

Nagirnaja rääkis, et tihti pöörduvad tudengid nende poole ka suhete loomise ja hoidmise probleemidega. «Üliõpilastel on selline iga, kus hakatakse püsi-suhteid looma ja see ei pruugi alati kohe õnnestuda või kui on õnnestunud, siis aga hakkab suhe lagunema. Ka sealt tulevad erinevad probleemid,» sõnas ta.

Tartust pärit Kertu (täisnimi toimetusele teada – S. S.) rääkis, et gümnaasiumis oli ta viieline õpilane, keskkool sai lõpetatud

» suisa medaliga ja tema jaoks oli loogiline samm minna edasi õppima ülikooli. Kui alguses oli kõik põnev ja tore, siis maa peale tulek saabus esimese eksamiga, millest ta läbi kukkus.

Kertu rääkis, et see lõi ta korralikult rivist välja. Ta ei saanud aru, kuidas see võimalik oli, sest varem polnud ta ühtegi kehva hinnet saanud. Tal tekkis tunne, et äkki on ta hoopis vale eriala valinud.

Kertu pöördus ka üliõpilas-nõustaja poole ja sai aru, et tegelikult ei osanud ta lihtsalt õppida. Kui keskkoolis jäi kõik erilise pingutuseta külge, siis ülikoolis tuli rohkem vaeva näha, et häid hindeid saada.

ÜLIKOO LIS NII LIHTSALT LÄBI EI SAA

Lea Nagirnaja rääkis, et heatahtlikult öeldes nn oiivikud on üks rühm üliõpilasi, kes käivad ka aeg-ajalt nõustamises. Psühholoog seletas, et nad on hästi tublid ja võimekad, aga varasematel kooliaastatel pole neil vaja olnud õppimisega pingutada. Neile on piisanud tunnis kuulamisest. Ülikoolis nii lihtsalt enam läbi ei saa ja seega jäävad nad jänni. Siis oleks vaja oma õpioskuseid täiendada.

Sults ütles, et kui noore õpitulemused on olnud oma kooli parimad, aga ülikoolis hoopis tublid keskmised, siis sellega võib inimestel olla raske kohaneda. Ta sõnas, et teistega võrdlemine ei pruugi olla mõistlik, sest ülikooli tulevadki väga erinevate taustadega noored kokku ja oluline on isiklik areng.

Krislin (täisnimi toimetusele teada – S. S.) aga rääkis, kuidas tema oli omale vale eriala valinud

SÜGISSEMESTR I LÕPP PEAKS OLEMA PIDUDEROHKE, KUID PALJUDE ÜLIÕPILASTE JAKS SEOSTUB SEE EELKÕIGE STRESSIGA.

FOTO: PIXABAY.COM

ja see tekitas temas palju segadust. «Ma tahtsin tegelikult juba pärast esimest semestrit ülikooli pooleli jätta, aga vanemad ja vanavanemad olid väga vastu sellele mõttele, sest nad arvasid, et ma ei viitsi hiljem enam uuesti õppima minna,» rääkis ta.

Seda, et midagi on valesti, sai aru sellest, et ei tahtnud enam

Üliõpilaspsühholoogid seletasid, et abi peaks inimene otsima siis, kui tal on mingisugune probleem ja see segab tema igapäevase elu toimimist. Kui meeleolu on muutunud või kui õppimisega tekib probleeme, näiteks tähelepanuhäired, kus inimene ei suuda loengus räägitut jälgida, või kui mäluga on suuremaid probleeme.

ABI PEAKS INIMENE OTSIMA SIIS, KUI TAL ON MINGISUGUNE PROBLEEM JA SEE SEGAB TEMA IGAPÄEVAELU TOIMIMIST.

midagi teha. Ei õppida, ei väljas käia. Kooli vastu oli tekkinud kohe eriti suur vastumeelsus. Vabal ajal tahtis ainult magada ja omaette olla.

Ühel hetkel sai aga aru, et päris normaalne see pole ja pöördus üliõpilaspsühholoogi poole. Lõpuks otsustas ta, et teeb õppeaasta ikka lõpuni, aga kevadsemestril võttis mitmeid erinevaid aineid erinevatest valdkondadest, mis tundusid huvitavad, ja suvel astus ta sisse hoopis teisele erialale.

Sults ütles, et ohumärk on ka see, kui tegevused, mis pakkusid varem rõõmu, ei huvita enam.

Nõustaja rääkis ka, et kui inimene elab perest eemal, siis võib juhtuda, et pere ei saa pikka aega aru, et midagi on valesti. «Vahel ei taheta perega sellest rääkida, sest proovitakse neid säästa, et nad ei muretses,» lausus Sults.

Nagirnaja ütles, et tavaliselt pereliikmed ikkagi märkavad, kui midagi on teistmoodi.

Või siis panevad sõbrad tähele, kui inimene ei taha enam väljas

käia või pole nii rõõmus kui varem.

«Teinekord ei saa inimene ise arugi, et tal võib midagi valesti olla, aga lähedased inimesed kõrvalt näevad,» sõnas Nagirnaja.

Psühholoogid soovivad, et kui inimesel on mure, siis vana hea soovitus kuulata on see, mis ikkagi kõige paremini toimib.

Sults kirjeldas, et kui inimene saab aru, et tema sõbra või lähedasega ei ole kõik päris korras või ta käitub kuidagi teistmoodi, siis tasub lihtsalt küsida, kuidas läheb, ja kutsuda sõber juttu ajama.

SOTSIAALMEEDIAS ON LIHTSAM RÄÄKIDA

Ta soovitas, et võib ka sotsiaalmeedias kirjutada ja uurida, kuidas inimesel läheb. «Mõnikord inimestel ongi lihtsam sellistel teemadel interneti vahendusel rääkida,» sõnas Sults.

Lea Nagirnaja rõhutas omalt poolt, et oluline on see, et me ei ütleks kellegi mure kuulates, et ah, ei ole midagi ja küll läheb üle, sest teise mure ei tohi pisendada.

Üliõpilaspsühholoogid soovivad abi otsida pigem varem kui hiljem. Varem, kui probleemide lumepall ei ole veel väga suureks paisuda jõudnud, on lahendusi leida lihtsam ning tõenäoliselt jagub ka rohkem energiat ja entu-

RAAMATUKOGU PIKK VALMIMINE ON ÜPRIS SUUR PROBLEEM KA TUDENGITELE, SEST NEIL EI OLE KOHTA, KUS SAAKS RAHUS ÕPPIDA.

siasmi lahenduste elluviimiseks.

Tartu ülikooli üliõpilaspsühholoogide juurde on keskmine ooteaeg kaks nädalat, vahel natuke rohkem, vahel natuke vähem. Psühhiaatri juurde peab aega ootama umbes kaks kuud. Keeruliste olukordade kiiremaks lahendamiseks on psühholoogidel loodud ka e-posti aadress (psyhholoog@ut.ee), kuhu võib kirjutada ükskõik millal. Sel juhul saavad üliõpilaspsühholoogid juba aegsasti mõelda, millist nõu pakkuda tekkinud olukorrast väljapääsuks.

Mailis Sults ütles, et nõustamisvõimalused ülikoolis on jär-

jest paremad. Eelmisest kevadest töötavad nad suurema koormusega ja Tõnu Lehtsaar on nüüd eraldi töötajate nõustaja.

Lea Nagirnaja lisas, et kui raamatukogu lõpuks valmib ja nad saavad sinna kolida, siis muutuvad töötingimused veelgi paremaks. «Usun, et kui me raamatukokku tööruumid saame, siis meie ootejärjekorrad ka lühenevad,» sedastas ta.

RAAMATUKOGU AVAMIST OODATAKSE

Sults seletas, et raamatukogu pikk valmimine on üpris suur probleem ka tudengitele, kelle jutust jääb kõlama, et hetke, mil lõpuks jälle raamatukokku pääseb, oodatakse pikisilmi.

Nagirnaja ütles, et paljude jaoks on see suur mure, sest neil ei ole kusagil õppida, kuna ühiselamus on enamjaolt toakaaslane ja see on segav tegur. Raamatu-

kogu on aga see keskkond, kus segajaid on vähem.

Sults mainis, et raamatukogus ei saa näiteks suvalisel hetkel endale võileiba teha ja kui kõik ümberringi õpivad, siis on ebamugav näiteks Facebookis olla. See kutsub korrale ja seeläbi ollakse tulemuslikumad kui kodus.

Nõustajad leiavad, et ühiskonnasuhetumine vaimsesse tervisesse on viimaste aastatega muutunud pigem positiivsemaks ja seda teemat tõstatatakse pidevalt. «Tundub, et see on muutunud teemaks, millest võib kõva häälega rääkida, ja see pole enam häbiasi,» ütles Nagirnaja. UT

Arvutimänguentusiastid peavad nädalavahetusega mängu looma

ALMA MATER

Kui mujal maailmas on arvutimängud suur äri, siis Eestis on see veel lapsekingades. Seda viga püüab parandada APT Game Generator.

SANDRA SAAR

sandra.saar@ut.ee

APT Game Generatori eesmärk on ühendada huvilisi, kes tahavad arvutimänge luua. Ühiselt uuritakse erinevaid mängude ideid ning luuakse meeskonnad mängude loomiseks.

Raul Kübarsepp ja Marko Korbun on ettevõtte juhatuse liikmed ja nad rääkisid, et APT Game Generatoris pakutakse loomingu- list keskkonda, sobilikke töövahendeid ning aktiivseid kaaslasti mängude ideede teostuseks.

Liikmed saavad õppida praktika kaudu, seejuures on oluline ka isiklik areng, aga soovi korral pakutakse entusiastidele ka juhendamist.

Ettevõtete liikmed viivad ise oma ideid ellu ning loovad nendest edukad tooted ja asutused. Ettevõttes on oluline koostöö, sest koos arutatakse uusi teemasid ja jagatakse õpitud teadmisi ning analüüsitakse uusi mänguideid.

APT Game Generatori taga on Tartu ülikooli arvutiteaduse

instituut koostöös Tartu kunsti- kooli 3D erialaga. Tartu ülikooli arvutigraafika spetsialist Raimond-Hendrik Tunnel rääkis, et arvutimängude loomine on erialadeülene tegevus, milleks on vaja nii informaatikuid kui ka kunstnikke ja disainereid.

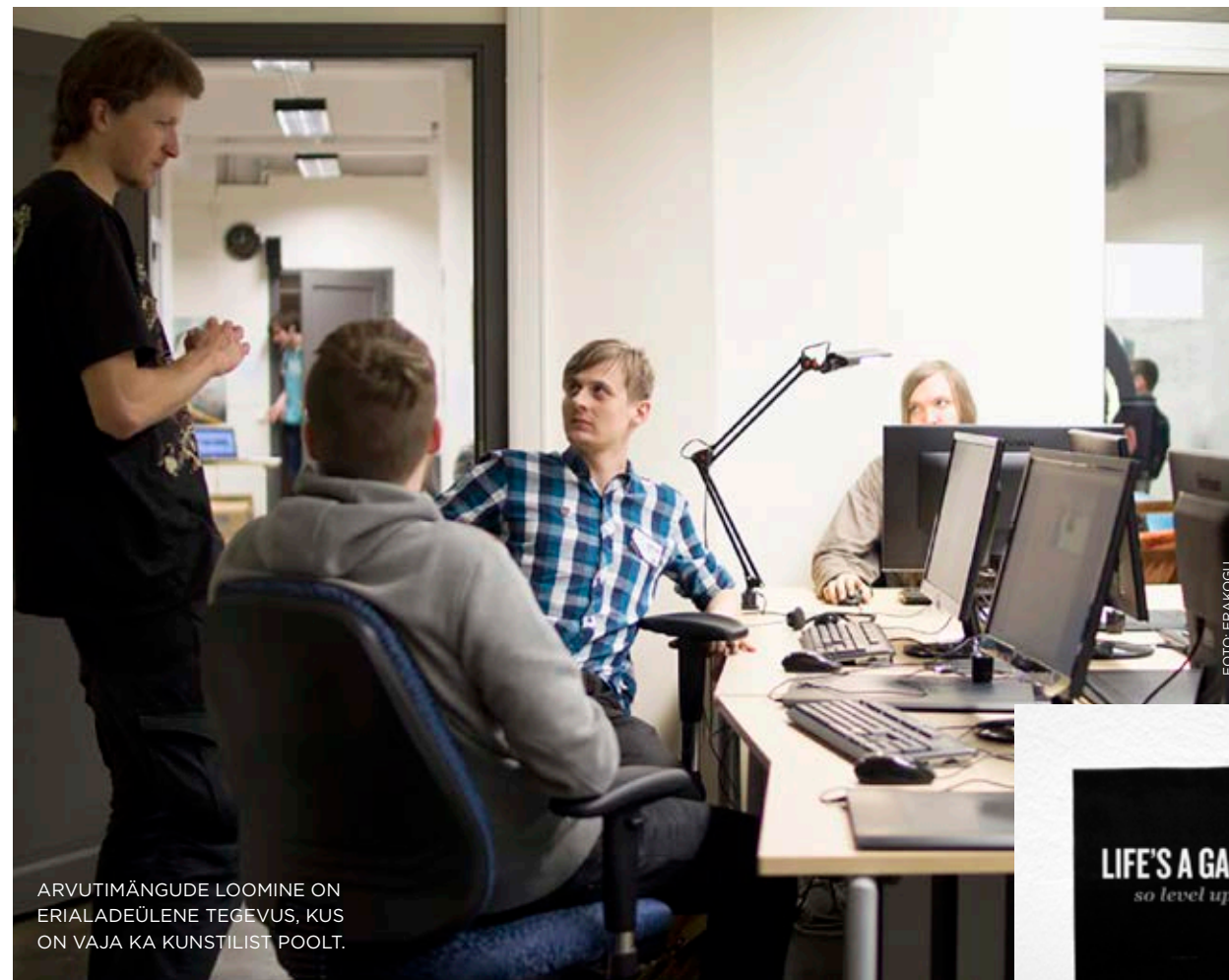
«Informaatikas tegeletakse 3D arvutigraafikaga informaatikute vaatenurgast, kuid arvutimängudes on vaja ka kunstilist poolt: kui mängus on vibu, siis see peab küll tulistama noolt, aga ka vibuna äratuntava väljanägemisega olema,» rääkis Tunnel.

MÄNGUDE LOOMISE VÕISTLUS

APT Game Generator töö Eestise maailma suurima kiirvormis mänguarendusvõistluse Ludum Dare, et populariseerida arvutimängude loomist.

Detsembri esimesel nädalavahetusel toimub juba neljakümnes Ludum Dare, mis toob Tartusse inimesed, kel soov õppida mänguarendust ning leida omale ka pikemaajaline arendusmeeskond, kellega koos edasi töötada.

Ludum Dare on võistlus, mis toimub ülemaailmselt iga nelja

ARVUTIMÄNGUDE LOOMINE ON ERIALADEÜLENE TEGEVUS, KUS ON VAJA KA KUNSTILIST POOLT.

kuu tagant. Ühel nädalavahetusel pannakse mängude loojad proovile, nii et nad peavad ühe nädalavahetusega looma mängu prototüübi täiesti nullist.

Tunnel ütles, et üritusel osalejatel on võimalik saada täiesti uusi oskusi või harjutada juba

vanu. «Ennekõike loodame, et saadakse positiivne ja meelde jääv kogemus sellest, et paari päevaga tehakse valmis midagi ainulaadset ja ägedat.»

Kuna sündmusel osalejatel eelnevaid oskusi ei nõuta, on osalema oodatud kõik huvilised

alates keskkooliõpilastest ja tudengitest kuni täiskasvanuteni muudelt elualadelt.

Terve nädalavahetuse kestva mängude loomise kiirkursuse juures on ka võistlusmoment. Valminud töödest valib žürii välja

parimad, mida autasustatakse. Mitmetest Ludum Dare'i ajal tehtud prototüüpidest on saanud edukad tooted.

Osavõtjad saavad muu hulgas ka juhendust erinevate valdkondade (programmeerimine, mängudisain, kunst, modelleerimine, meeskonnatöö) alal ja asjatundlikku tagasisidet oma ala spetsialistidelt. Erinevate meeskondade koostoitse soodustabki uute toodete ja ettevõtete teket.

KOGU MÄNG TULEB ÜKSI TEHA

Oma esimesest Ludum Dare'i kogemusest ja võistlusest jagas muljeid ka ühel MängudeÕÕI esitletud mängu «Office Management 101» autor Riho Peterson, kes rääkis, et muuhulgas võisteldakse Ludum Dare'il hääletuse teel valitud teemal kahes kategoorias.

Neist keerulisem on 48-tunnine võistlus, kus kogu mängu ja sellega seotud materjalid peab osaleja üksinda valmistama,

sealhulgas nii programmeerima, joonistama kui ka looma heli. Varem loodud või teiste tehtud materjale pole lubatud kasutada, kui välja arvata mänguloometarkvara. Osaleja peab avaldama ka mängu lähtekoodi.

Natuke lihtsam on Ludum Dare Jam, milles võib osaleda meeskondadena, lubatud on kasutada ka vabavaralisi materjale, lähtekoodi avaldama ei pea ning aega mängu esitamiseks on 72 tundi.

35. Ludum Dare'il tehti valmis mäng «ColOrigami», mis on

LIFE'S A GAME
so level up

FOTO: ERAKOGU

» kahemõõtmeline mõistatusmäng, mille peamised arendajad on Taivo Seppa, Reimo Luik, Merle Palk ja Ruudi Vinter. APT Game Generatori võistlusel saavutati selle mänguga kolmas koht.

Võistkond võttis osa ka Kaleidoskoobi-nimelisest äriideede konkursist, kus pälviti Heade Mõtete Klubi välja antud eriauhind.

OÜ Creative Mobile on Tal-

linnas tegutsev mobiilmängude loomise ja väljaandmise ettevõtte, mis loodi 2010. aastal.

Ettevõtte asutasid Vladimir Funtikov, Sergei Panfilov ja Serhiy Slyeptsov. Creative Mobile on mängu teinud nii Androidile kui ka iOS-ile.

Ettevõtte tuntuim mängusari on Drag Racing. Hiljuti tuldi turule mänguga «Zoocraft»,

mida on alla laaditud üle kolme miljoni korra.

Ettevõtte asutaja ja juhi Vladimir Funtikovi sõnul on Eestis valdkonna asjatundjatest suur puudus, kuigi palgad on korralikud. Viimases Äripäeva «Rikaste TOP-is» hindas Äripäev Vladimir Funtikovi vara suuruseks 8,4 mln eurot, millega mees oli 364. kohal. UT

TUDENG KÜSIB

Kuidas valmistuda eksamiteks?

LEA NAGIRNAJA

üliõpilaspühholoog

Semestri lõppu jääb harilikult umbes kuuajane eksamisessioon, mis, eriti esimest korda sellega silmitsi seistes, võib hirmu naha vahele ajada. Aga egas muud kui tuleb pihta hakata, ikka ühe sammu (eksami) kaup! Pakume välja mõned soovitusel, mis eksamiaja rahulikumalt ja tulemuslikumalt aita- vad üle elada.

Varu aega õppimiseks juba pikemalt enne eksami algust. Kuna eksam koosneb terve aasta või semestri jooksul õpitud materjalist, on selle kogumaht suur. Lihtne nõuanne, mille järgimine mõnikord tõesti üliinimlikku pingutust nõuab: ära jäta asju viimasele minutile. On tõesti inimesi, kes tunnevad, et just viimasel tunnil, eriti suure ajasurve all olles on nad kõige tulemuslikumad ning loomingulisemad, kuid harilikult ei anna viimasel hetkel rabistamine head tulemust.

Tee õppimise jaoks ajakava. Märgi ajakavas ära ka need päevad, mis õppimiseks kuluvad (väikese varuga!). Kui seda nähtaval kohal hoiad, on lihtsam õigel päeval õppima asuda. Jäta ruumi ootamatusteks ja kõige ülekordamiseks õppimise lõppjärgus. Ära jäta midagi viimasele ööle ning leia päevaplaanis aega ka vabale ajale ja spordile.

Leia endale koht, kus keegi sinu õppimist ei sega. Õppimiseks peab olema ruum, kus ei ole liigset kära ega liikumist. Mõnele inimesele sobib täielik vaikus,

mõnele aga rahustav taustamuusika, osad meist vajavad täiuslikult korras tuba, teised aga naudivad loomingulist kaost – katseta, milline keskkond toetab just sind õppimises kõige paremini.

Pausid on vajalikud. Kui tunned, et pea on liigsest õppimisest ja tuupimisest paks, siis võta hetkeks aeg maha. Tee iga teatud aja tagant väike paus, näiteks söömiseks või väikeseks jalutuskäiguks. Võid katsetada ka Pomodoro meetodit: jaga õppimiseks mõeldud aeg 25-minutisteks õppimise ja viieminutisteks puhkamisjäredeks, pärast nelja tsüklit võta aega veidi pikemaks puhkepausiks. Lühikesed õppimisajavahemikud aitavad võidelda viivitamatute tegevuste teadliku edasilükkamisega (ükskõik kui hull see asi ka ei tundu, 25 minutit suudan seda ikka teha!) ja hoida tähelepanu tööl.

Kui tunned, et ei suuda iseseisvalt õppida, võta appi kursusekaaslane, koosõppimine ei ole mitte ainult lõbusam, vaid ka tõhusam – näiteks teineteise kuulates mõisteid selgitades või kordamisküsimustele vastates kinnistub materjal hästi ning kohe saab selgeks ka see, kui midagi on jäänud ebaselgeks või on teadmistes lüngad.

Õpi eksami materjali mitu korda läbi. Esimene kord vaata materjal põgusalt ja kiirelt üle. Tee endale materjalist ülevaade. Teine kord loe süvenenult ning tee endale märkmeid. Kolmandal korral vaata üle enda väljakirjutused, vasta tekkinud küsimustele või korda üle mõisted, mida peaksid teadma. ●

Kunstikabineti saab argielust välja murda

ALMA MATER

VIRGO SIIL

virgo.siil@ut.ee

Tartu ülikooli peahoone keldris asuv kunstikabineti joonistusstudio on järjest tegutsenud juba viiekümne aasta lõpust peale ning sai äsja 60-aastaseks. Seal on mitmed praegugi tuntud ja tunnustatud teadlased ja kunstnikud kätt harjutanud.

Selle aja jooksul on olnud kabinetil kolm juhatajat. Ilmar Kruusamäe sattus sinna seitsmekümne aastal: ta tuli 1975. aastal ülikooli ning aasta hiljem kabinetti. Seda tänu sellele, et sõbrad tahtsid kunsti teha.

«1975. aastal tuli ka kunstikabineti juhiks Andrus Kasemaa. 1993. aastal läks ta Austraaliasse ning palus 1995. aastal, et ma teda asendaksin. Nii ma olengi sellest ajast peale Andrust ilusti asendanud,» rääkis Kruusamäe. Üliõpilasmajast küsitavat temalt igal aastal, kas ta ikka jätkaks kabineti juhtimist.

Tema sõnul on studio nüüd

küll 60 aastat järjest tegutsenud, kuid ajalugu on tegelikult pikemgi. Juba mõnisada aastat tagasi loodi joonistuskool ja rektor Parrot kutsus Saksamaalt Karl Senffi joonistusõpetajaks.

«Kui 1803. aastal see joonistuskool asutati, siis võtsid sellest osa teaduskonnad, kus oli vaja joonistusoskust. Fotograafiat ju veel polnud. Kindlasti oli vaja >>

» arstidel, bioloogia või geograafia-ga seotud inimestel osata joonistada,» sõnas Kruusamäe. 1809. aastal loodigi koos peahoone valmimisega ülikooli kunstika-binet ja siis võimaldati kõigil teaduskondadel joonistamise ja kunstiga tegeleda. Kunstikabinet pandi kinni sama sajandi lõpul, sest oli tekkinud fotograafia ja nii ei pidanud kõi-ke ise joonistama.

TAASAVAMINE

Kunstikabineti taasavamine toimus aga 1957. aastal, samas avati ka Tartu kunstnike liidu osa-kond ja käivitused mitmed teised osakonnad.

«Tol ajal räägiti Oktoobri-revo-lutsiooni 40. aasta tähistamisest, ilmusid igasugu foto- ja kunstia-lbumid, need asjad käivitasid sel-le,» leidis Kruusamäe. «Nõuko-gude ajal kirjutati figuuri asemel

«elus pea»,» sõnas Kruusamäe. Tehti ka natüürmorte ja muid siiani kasutusel harjutusi.

NELI JUHATAJAT

Kunstikabinetti juhatas 1957.–1962. aastal Juhan Pütsepp, kuni 1975. aastani Kaljo Pöld ja kuni 90-ndate alguseni Andrus Kasemaa.

«Kabineti käima tõmbamine oligi Kaljo Põllu ja Andrus Kase-maa isiklik kunstniku professio-naalne saavutus Eesti kultuuris. Samas ka paljude õpilaste kaasa-mine,» sõnas Kruusamäe.

Igal ajastul on kabinet andnud ka Eesti kultuurile mõjusaid isikuid: skulptor Ahti Seppet, disainer ja sisearhitekt Uko Kün-nap, Mati Karmin, kelle skulptuu-re võib Tartuski näha, filmimees ja filosoof Mart Raukas, Kursi koolkonna rahvas, kunstikriitik Heie Treier ja kunstiteadlane Harry Liivrand, kunstnik Albert Gulk ning maalikunstnik Peeter Allik jt. Nimekirja võib lõputult jätkata.

Stuudios saavad tasuta joonis-tamas käia kõik, praegu moodus-tavad suure osa kunstihuvilistest

FOTO: ILMAR KRUUSAMÄE

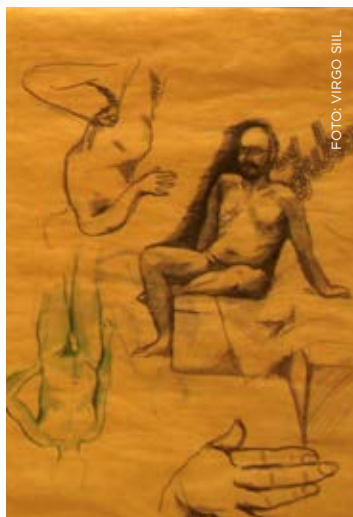

FOTO: VIRGO SIIL

FOTO: ILMAR KRUUSAMÄE

ülikooli liikmed, nii tudengid, töötajad kui teadustöötajad, ka vilistlased.

«Neile, kes on teaduse või pinga õppetegevusega seo-tud, on joonistamine hea enda lahustamise viis,» kirjeldas Kruusamäe.

Tema sõnul on läbi aegade kõige usinamad osalejad olnud filoloogid – seda sel lihtsal põh-jusel, et nemad olid peahoonega

FOTO: ILMAR KRUUSAMÄE

SELLISES ASENDIS KUIGI PIKALT POSEERIDA EI JÕUA.

kõige rohkem seotud.

Seintel visandeid vaadates jäävad silma valdavalt aktid, krokiid.

VAJALIK ALASTUS

«Küsitakse, miks modellid alasti on: tead, kui raske on sel inime-sel, kes joonistama õpib, näha nende riidevoltide all proport-siooni pikkust, kasvõi näiteks seda, kuidas küünarnukk seal

parasjagu asetseb,» rääkis kunsti-kabineti juhataja.

Praegu käib kabineti paar korda nädalas kätt harjutamas mõnisteist joonistamishuvilist. Seda ei olegi nii vähe. «Viisteist on meeleu arv. Vanasti, nõuko-gude ajal õpetati õpperühmas kaht inimest: ERKI-s oli üks Eesti õpilane ja üks vennasvabariigist. Umbes kaheksakümnnendate alguses võttis Tiit Pääsuke esi-

FOTO: VIRGO SIIL

mest korda viiese rühma. Kui siis sellest üks või kaks viitsis kohale tulla, oli õpetaja õnnelik, et ta ei ole üksi,» meenutas Kruusamäe.

Kabinetti palju rohkem ei ma-hugi, mõnikord peab juhataja ise püsti joonistama, sest istekohti ei jagu. Tema sõnul tullakse sageli jutuga, et ei olda kunstnik.

«Kui oled kolm-neli korda läbi joonistanud seisvat inimest, kolm-neli korda lamavat, kolm-neli korda istuvat, siis toimub kohe hüppeline areng,» sõnas Kruusamäe.

DIGI VS. PLIATS

Kas digiajastu vaat et iidset kunstiiliiki välja ei sureta?

«Arvuti jääb mingis mõttes selliseks... tehniliseks, tunne kaob ära. Muidugi näed ka arvutis tehtust ära, kes on ande-kas. Kel on värvinägemust, kel kompositsioonitaju – seda saab kindlasti arvutis õppida. Aga kui sul need oskused on, samas joonistusoskust pole, siis oled nagu ratastoolis kunstnik – sa ei saa kõi-ke teha,» ütles Kruusa-mäe. **UT**

FOTO: VIRGO SIIL

Positsioonide ebavõrdsus võimaldab ahistamist

TEADUS

«Sa saad ju ise ka tegelikult aru, et selle teemaga sa doktorantuuri ometi ei lõpeta,» ütles kolleeg Katri Lamesoole, kui kuulis, et oma väitekirjas uurib ta ahistamist.

SANDRA SAAR
sandra.saar@ut.ee

Novembri lõpus kaitses Katri Lamesoo sotsioloogia erialal oma doktoritööd pealkirjaga «Seksuaalse ahistamise sotsiaalne konstrueerimine nõukogudeaja järgse ühiskonna kontekstis Eesti meditsiiniõdede näitel».

Ameerikas hakati seksuaalset ahistamist uurima 1970.–1980. aastate vahepeal. Kui Lamesoo hakkas teemaga 2005. aastal süvitsi tegelema, oli see valdkond taasiseseisvunud Eestis veel täiesti uurimata.

Eesti õigusruumis sätestati seksuaalse ahistamise mõiste

esimest korda 2004. aastal, mil võeti vastu soolise võrdõiguslikkuse seadus.

Seaduses on seksuaalne ahistamine määratletud ühena soolise ebavõrdsuse kohtlemise vormidest: see on mis tahes soovimatu sõnaline, mittedõnaline või füüsiline seksuaalse olemusega käitumine või tegevus, mille eesmärk või tegelik toime on isiku väärikust alandada, eelkõige luues häiriva, ähvardava, vaenuliku, halvustava, alandava või solvava õhkkonna.

Paraku sattus uurija ka ise alavääristava kohtlemise osaliseks, kui teised teadlased kuulsid, mis teemaga ta tegeleb. Talle öeldi, et see on pastakast väljajäetud teema ja kui uurida, siis vähe-

malt kvantitatiivselt – kes, kui palju täpselt ja millises vormis ahistab. «Ma tundsin end pikka aega uurijana alaväärsena,» lausus Lamesoo.

Ta seletas, et noorele uurijale on väga tähtis akadeemiline turvavõrgustik, aga kui inimene peab kogu aeg olema kaitses ja õigustama oma teemat ning meetodit, siis see ei ole turvaline.

UURIMISMEETODITEL ON HIERARHIA

Lamesoo rääkis, et kvalitatiivne uurimismeetod on hierarhiliselt alaväärsem kui kvantitatiivne, täpselt samamoodi nagu naised ja mehed. «Kvantitatiivne – mehed ja numbrid, kvalitatiivne – naised

ja sõnad. Seal on selge hierarhia olemas,» lausus ta.

Teadlane veetis ka aasta Soomes, kus tal oli alguses harjumatu, sest keegi ei pööritanud silmi ega pidanud ei teemat ega meetodit kuidagi kahtlaseks.

Lamesoo väitekirja rajaneb valdavalt 21 süvaintervjuul haiglas töötavate meditsiiniõdedega.

Tema doktoritöö eesmärk oli saada teada, kuidas konstrueeritakse seksuaalset ahistamist postsovetlikus sotsiaalkultuurilises kontekstis ja seda õdede näitel. Töö laiema eesmärgi oli rikastada seksuaalse ahistamise uurimismetodoloogiat. Andmete sügavamaks mõistmiseks kasutas ta samade andmete analüüsimiseks kahte erinevat

metodoloogiat.

Väitekirja panustab seksuaalse ahistamise uurimisvaldkonda kahest tahust: Eesti pakub huvitavat uurimisainest, kuna ühest küljest varjutab meie arusaamist soolisest diskrimineerimisest endiselt nõukogude pärand, kuid teisest küljest kuulume Põhjamaade kultuuriruumi.

Selline kontekst, millesse on *a priori* sisse kirjutatud teatav vastandlikkus, mõjutab meditsiiniõdede arusaamist seksuaalsest ahistamisest ning nõuab kvalitatiivset ja diskursiivset lähenemist, et süvitsi mõista nende loodud konstruktsioone.

Lamesoo on oma väitekirjas näitlikustanud võimu dünaamilisust kogemuslikult – seda,

kuidas võimu rakendamine leiab aset mitmel tasandil ja mitte ühesuunaliselt.

Intervjueeritavad määratlevad ennast samal ajal nii võimu omavate kui ka mitteomavatenä. Sellisel viisil pole võimu vastandlikkust ja dünaamilisust ahistamise kontekstis kogemuslikult näitlikustatud.

Analüüsi tulemused näitasid, kuidas naiste püüdlused määratleda ennast ametlikus kontekstis võimukana ebaõnnestusid, kuna ametlikku endateadmist oli raske leida.

Lamesoo rääkis, et kogu teema taga on suurem pilt sellest, kas naine on töötajana tõsiselt võetav. «Kui vaatame valdkondi, horisontaalselt ja ametipositsioone institutsioonide sees vertikaalselt, siis kõlab loogiliselt, et naised end tööalaselt väärtustatuna ei tunne,» lausus ta.

AHISTAMINE ON VÕIMUSUHE

Lamesoo seletas, et üldiselt on ahistamine võimusuhe: meeste ja naiste võimusuhe või siis ülemuse ja alluva võimusuhe. Kuid isegi siis kui alluvaks on mees ja ülemuseks naine, on sugudevaheline võimusuhe see, mis peale jääb: sama käitumine suunal mees-naine, ei oma sama tähendust suunal naine-mees.

«Subjektiivne tunne, et mind alandatakse, saabki tekkida sellest, et suhted meeste-naiste vahel pole võrdsed,» rääkis uurija.

Ta mainis ka, et ta sai ühe oma artikli retsensendilt kriitikat selle kohta, kui kirjeldas, et Eestis peetakse arste ja kirurge õdede ülemusteks, kuigi >>

FOTO: PEXELS.COM

AHISTAMISEST RÄÄKIMISELE KIPUTAKSE VILTU VAATAMA.

» tegelikult on nad töökaaslased. «Retsensent oli väga pahane ja ütles, et kui tema Austraalias oma õdedele ütleks alluv, siis õed lööksid ta maha.»

Lamesoo rääkis, et ahistami-

RETSENSENT OLI VÄGA PAHANE JA ÜTLES, ET KUI TEMA ÜTLEKS AUSTRALIAS OMA ÕDEDELE ALLUV, SIIS ÕED LÖÖKSID TA MAHA.

se temaatikaga kaasneb palju segadust, sest see on subjektiivne teema. Kui inimene ütleb, et ta tunneb ennast ahistatuna, siis kas ongi nii ja saagu teine pool karistada? Uuri ja leiab, et nii äärmusesse ei tohiks siiski minna ja esialgu ei näe ta ka ohtu, et seda Eestis juhtuda võiks.

Mis puutub Taavi Rõivase juhtumisse, mis hiljaaegu kirgi küttis, siis rääkis Lamesoo, et Taavi Rõivasel ei olnud selle naisega otse töösuhet, aga Eesti vabariigis on hierarhiad: Rõivas oli ikkagi endine peaminister ja riigikogu aseesimees, seega on tal võimusuhe tavalise inimese üle.

Hiljaaegu on ka Hollywoodis palju ahistamisest räägitud ja režiisööre on süüdistatud asjades, mis on aastaid tagasi toimunud.

«Mind ajab vihale, kui inimesed hakkavad rääkima, et kus need naised varem olid ja miks nad midagi ei öelnud. Kui inimene võtabki selle kümme aastat, et end koguda, ja tunneb siis end lõpuks piisavalt kindlalt ega karda enam seda ahistajat ning julgeb avalikkusele rääkida, siis on jälle halvasti. Öeldakse, kus sa varem olid ja et tegelikult said sealt ise ka kasu,» rääkis uurija.

Üks kolleeg rääkis Lamesoo-le, et palju ahistamist toimub

nii, et mees saab umbes 50-aastaseks ja pole enam nii kõitev, aga talle meeldib ikkagi mõni noor naine töö juures ja ta püüab temaga flirtida, kuid teine pool peab seda ahistamiseks.

Teadlane seletas, et ta püüdis alguses kolleegile vastu vaielda, aga siis hakkas mõtlema, et see kõik kõlas väga loogiliselt. Paljud ahistamisjuhtumid ei olegi tegelikult ahistamised.

«Ma tõesti ei tahaks, et töökohast kaoks selle teema tõttu flirt ära. Loomulikult on inimesi, kes leiavad, et flirt pole tööl kohane, aga samas, kui ma olen hommikust õhtuni tööl, siis kus ma ikka flirdin,» lausus ta.

KUI MEES PANEB OMA KÄE NAISE TAGUMIKULE VÕI TEEB SEDA LAPSEGA, KES ON TÄIESTI ABITUS SEISUS, SIIS ON SEE KORDADES LUBAMATUM.

Seega saab uurija aru nende inimeste murest, kes kardavad, et see on järjekordne samm, kus juuksekarv aetakse lõhki.

MÕISTE ON ÜLE- JA VALEKASUTATUD

Lamesoo rääkis ka sellest, kuidas seksuaalse ahistamise mõistet kasutatakse igal pool ja igas kontekstis. Ta ütles, et mingil imelikul põhjusel on hakatud seksuaalseks ahistamiseks nimetama ka laste seksuaalset väärkohtlemist või kuritarvitamist, mis tema meelest pisendab selle räige kuriteo sisu.

«See pole seksuaalne ahistamine, ärme nimetame seda nii. See on lapse suhtes kuritegu,»

sedastas ta.

Ta tõi näite, et kui mees paneb oma käe naise tagumiku peale või teeb seda lapsega, kes on täiesti abitus seisus, siis see on kordades lubamatum. Teisalt jälle kasutades sama terminit nii täiskasvanute kui laste suhtes, pisendame omakorda ka täiskasvanute ahistamiskogemust, mis näib laste seksuaalse kuritarvitamise kõrval relatiivselt ebaoluline.

Oma uurimuses soovitas Lamesoo, et kuna seksuaalse ahistamise mõiste on sõna «seksuaalne» tõttu eksitav ja ühtlasi kasutatud suvaliselt, siis tasuks kaaluda kasutada mõistet sooliselt ahistav seksuaalse sisuga käitumine.

Sooline- ja seksuaalne ahistamine käivad koos: kui soolist võimusuhet poleks, siis ei saaks

tunda ennast ahistatuna. Ahistatuna saab tunda end sellepärast, et positsioonid pole võrdsed. Teisalt saab Lamesoo aru, et mõisted peavad olema Euroopa Liidus ühtsed.

Lamesoo lisab lõpetuseks paar sõna kvalitatiivsete uurimismeetodite kaitseks.

«Kvantitatiivne mõõtmine näiteks Taavi Rõivase skandaali kontekstis ei anna meile mitte mingit lisateadmist sellest, kuidas Eesti inimesed ahistamist mõistavad, milliseid argumente enda kogemuse kontrueerimiseks kasutavad ning millised ühiskonnas saadavalolevad diskursused nende arusaami nähtusest ometi piiravad.»

Katoliku kirik haldab Etioopia kooole

REISIKIRI

Septembri viimase päeva varajastel hommikutundidel asus TÜ eetikakeskuse kolmeliikmeline esindus – Margit Sutrop, Kadri Simm ja siinkirjutaja – tee Etioopia pealinna.

TRIIN PAAVER

Tartu ülikooli eetikakeskuse koordinaator

Meie eesmärk oli aidata rajada Etioopiasse eetikakeskust ning toetada kohalikke ülikooli eetika õpetamisel. Etioopia katoliikliku Thomas Aquinase nimelise ülikooli (ECUSTA) kutsel oleme

koos Addis Ababa ülikooli ning Musta Lövi haiglaga (BLH) ette valmistamas Erasmus+ programmi kõrgharidust toetavat koostööprojekti, mille maht on miljoni euro kanti.

Etioopiasse lennata ei ole ülearu keerukas – Tallinn – Frankfurt – Addis Ababa –, aga see käib väikese trikiga: tehniline peatus Saudi Araabias, kus lennuk jookseb pooltühjaks ning tangitakse

1,5 h ilmselt odavat kütust. Reis on pikk, aga seda enam rõõmustab teadmine, et kohale jõudes on ajavöönd sama mis Eestis.

Rõõmu võib tunda ka sellest, et oktoobri algusega lõppeb praktiliselt üleöö neli kuud väldanud vihmaperiood ning enne kui kuumaks läheb, saab nautida meeldivat Eesti suveilma (vahelduv pilvisus, 21–23 kraadi sooja).

Enne tee asumist tuleks peale »

LIDETA KATOLIILIKLUS KATEDRAALI KOOLIS ÕPIB UMBES 6000 ÕPILAST.

» reisikorralduste ja kindlustuse tegemise arvestada veel kahe asjaga. Esiteks, kohustuslik vaktsineerimine kollapalaviku ja A-hepatiidi vastu.

Teiseks, kohalikku raha birri Eestist osta ei saa, kuid kohapeal saab neid välja võtta rohketest sularahaautomaatidest (mis töötavad umbes nagu politseiauto vilkur: töötab – ei tööta – töötab – ei tööta) või vahetada hotellis. Kuigi turismiteatmikud lubavad, et arveldada saab ka eurodes ja dollarites, keelasid kohalikud selle variandi meil üsna kindlameelselt ära (olgem ausad, see on ka ebaseaduslik).

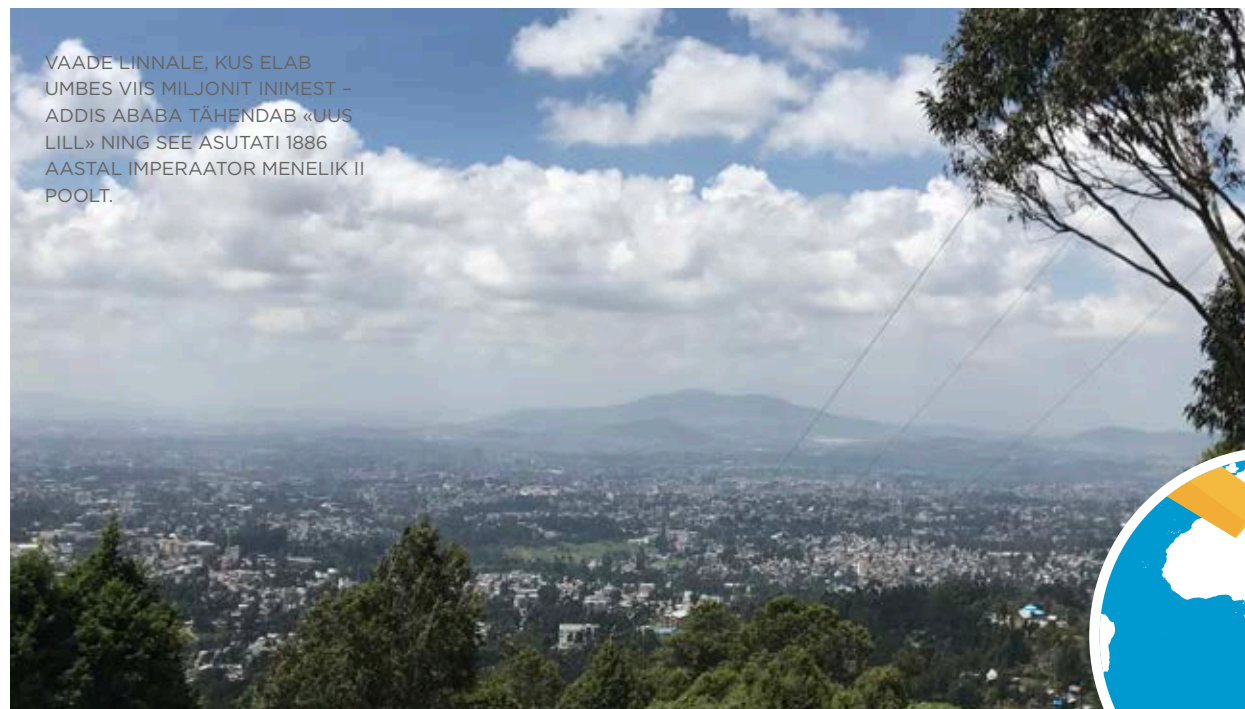
KATOLIKU KIRIKU KOOL

Etiopiasse jõudnud, alustasime kohtumiste jada ECUSTA-st nende praeguses asukohas, astudes sellega tagasi aastakümnetetagusesse maailma, mil linoleumil kriuksuvad sammud ja pruun värv olid iseloomulikud ka Eesti haridusasutuste sisekujundusele. Meile anti kiire ülevaade Etiopia

haridussüsteemist, mille lipulaevad on katoliku kiriku hallatavad koolid. Neis pakutakse haridust kõigile, olenemata nende rassist, majanduslikust olukorrast või sotsiaalsest staatuses, kuid õppekavad on valitsus siiski ette andnud.

Poliitilist olukorda ja tausta selgitati meile veel mitmel korral: kuigi Etiopia vabanes kommunistlikust valitsusest umbes samal ajal kui Eesti, valitseb riigis praegu jätkuvalt üks partei ja korruptsiooni tase on kõrge. Katoliku kiriku antav üldharidus on väga heal tasemel (nt räägivad kõik koolilõpetanud vabalt inglise keelt), kuid puudu on õppematerjalidest. Haridus ei jõua paraku siiski kõigini (kirjaoskajaid on ainult pool 105-miljonilisest elanikkonnast) ning oma piirangud (nt filosoofia ja eetika õpetamisele) seab valitsev kord.

Järgmise sammuna ongi katoliku kirik võtnud nõuks hakata peale alg- ja keskhariduse pakkuma ka kõrgharidust. Poliitiline

VAADE LINNALE, KUS ELAB UMBES VIIS MILJONIT INIMEST – ADDIS ABABA TÄHENDAB «UUS LILL» NING SEE ASUTATI 1886 AASTAL IMPERAATOR MENELIK II POOLT.

tiline tahe ja toetus on olemas: ECUSTA-le on eraldatud kämpuse jaoks tasuta (see olevat suur vastutulek, kuna riigi jaoks on maa müük peamine tuluallikas) lahmakas maad Addis Ababa külje all ning seal käib juba mõnda aega ehitustegevus. Ühel pärastlõunal viidi meid ehitustandriga tutvuma, viimane osa teekonnast sobis juba praktiliselt safariko-gemuseks. Erinevalt pealinnast avanesid seal hurmavad vaated, oli õhku ja ruumi. Kõik kerkivad hooned on igati tänapäevased ning valminuna peaks kämpuses olema kuni 60 hoonet.

Koolide külastuste vahel toimusid kohtumised Addis Ababa ülikooli teadlaste, üliõpilaste ja residentidega ning Musta Lövi haigla arstidega. Meditsiinietikat õpetatakse nagu Eestiski kõigile tulevastele arstidele prekliinilise õppe ajal lühikursusena.

Suurimaks väljakutseks va-

hendite puudumise kõrval võib lugeda noorte arstide lahkumise Ameerikasse: mõnikord lahkub terve lend lõpetajaid. Riik on seadnud piirangud, et peale lõpetamist peab maal töötama kaks ja linnas vähemalt neli aastat. Vastasel korral tuleb maalt lahkudes maksta riigile kopsakas rahasumma.

Haigla juhtkond on vägagi teadlik, et peale küsimuse, kuidas jagada piiratud vahendeid (puudu on nii ravimitest kui aparaatidest), on nende suurimad väljakutsed seotud personali väärtushinnangutega ning sellega, kuidas õnnestub 3000 töötajat liita ühtseks koostöömivaks asutuseks, kuhu tungid tahaksid tööle jääda. Võti on kindlasti hariduses ning nagu meile mitmel korral rõhutati, ei ole Etiopiasse vaja lõputult abirahasid toppida (seda peeti isegi veidi solvavaks), vaid aidata neid teadmiste ja oskustega, näiteks

aidates koostada õppematerjale ja juhtnööre, kuidas keerulistes olukordades otsuseid langetada.

Addis Ababas on viis miljonit elanikku ning elanikkond kasvab seal (nagu ka terves riigis) pidevalt. Kohalikud ütlesid, et meie linnaosa (Bole, lennujaama lähedal) on kõige kenam ja parem linnaosa. Tõsi ta on, et tegemist on piirkonnaga, kus asuvad enamik poode, restorane ja hulgaliselt riikide välisesindusi.

Ühel õhtusel jalutuskäigul keerasime tavapärasest teekonnast veidi kõrvale ja jõudsime kõrvaltänavale, mida palistasid kõrgete müüride taha peitunud saatkondade villad. Tänav lõppes aga peene hotelli eest mööda mineva mudamülgaga, mille sarnast annab ikka otsida.

Viimase lõuna veetsime imelise kraatrijärvevaatega restoranis

ning mekkisime ka reisi viimast injerat. Injera on suur pehme hapukas pannkook, mida tehakse Etiopia kohalikust gluteenivabast teraviljast (teff) ning süüakse erinevate rohkem või vähem vürtsikate hautistega (wut). Kohaliku kombe kohaselt söögiriistu ei kasutata ning söömiseks kasutatakse ainult paremat kätt. Rahvusköök on maitsev ja proovimist väärt, kahjuks jäi ajapuudusel läbi tegemata kohvitseremoo-

nia. Aga kohv on rahvuslik uhkus ning enam-vähem esimene asi, millest etiooplased sulle räägivad.

Teine asi, mis kindlasti jutuks tuleb, on Lucy: väidetavalt vanim kahel

jalal käinud inimene, kes avastati just Etiopiast ja peaks olema kogu tsivilisatsiooni ema. Viimane väide on vist küll üsna veenvalt ümber lükatud, TÜ teadlaste poolt sealhulgas.

HALAMIST POLNUD

Samas jäi mulle mulje, et kuigi kohalikud hoiavad sellest narratiivist rõõmsalt kinni, aduvad nad siiski, et uuemad uuringud ütlevad midagi muud. Selline veidi muretu ja sõbralikult no-missiikka suhtumine tundub olevat iseloomulik. Hoolimata keerulisest majanduslikust olukorrast ei kohanud me kedagi, kes oleks lõputult halanud kurva saatuse või raske elu üle. Tasub mees pidada ja kui unuma hakkab, siis teha uus reis musta mandri kõige edumeelsemasse riiki. UT

Välistudengi kogemus

Mis võiks minusuguse Kaukaasiast pärit noore üliõpilase Tartusse tuua? Sellele võivad erinevad inimesed tuhandeid vastuseid anda. Minu vastus on lihtne: lõputu õppimisjanu.

FOTOD: ERAKOGU

MELINE AVAGYAN
demokraatia ja valitsemise
magistrant

Tartu on küll Baltimaade piirkonna kohta väike linn, kuid Eestis siiski suuruselt teine. Riigi teadus- ja kultuurikeskus, Eesti vanima ülikooli, Tartu ülikooli kodu. Aga kas see võiks olla ainuke minu siiatulemise põhjus? Ei.

Kui ma hakkasin otsima tore-dat kohta, kus valitseks arukas ja akadeemiline õhkkond, ei olnud

mu nimekirjas sugugi Tartu ülikool.

Aga siis kohtasin Hispaanias välisõpingutel eestlast, kes soovitas mul siia kandideerida, hoiatades eelnevalt, et pean valmis olema õppima ööd ja päevad.

Igatahes siia ma kandideerisin ja nüüd olengi Tartus, mis on juba praegu mu lemmiklinn, kus valitseb intelligentne ja akadeemiline õhkkond.

Ja teate mis, sellel eestlasel oli õigus: Tartu on üliõpilase jaoks täiuslik koht.

Olen üllatunud, et teame nii vähe Tartu ülikoolist, kus õppe-süsteem on hämmastavalt tõhus ja sobib kõigile, kes soovivad hea tasemega haridust.

See linn tõesti armastab üliõpilasi, seda on siiasaabumise

esimesest päevast peale tunda. Tundub, et kõik toimib nagu kellavärk, sinu ülesanne üliõpi-lasena on vaid õppida.

ÜLIÕPILASTE LINN

Noh, tegelikult, kui ma ütlen «õppimine», siis ma ei mõtle ainult õppimist. Samuti on ju rohkelt kooliväliseid tegevusi, võin teha, mida iganes tahan või suudan enda eelistuste ja võimete järgi.

Näiteks olen juba saanud osa-leda luuleüritusel, kus lugesin enda luuletusi nii inglise kui ka lausa oma emakeeles – armeenia keeles –, kuigi keegi ei saanud vist aru, mida ma ütlesin.

Et lõpuni aus olla, pean tunnistama, et kõik pole siiski nii täiuslik, nagu esmapilgul paistab.

Olen õppinud mitmetes ülikoolides, seega pole ma esimest korda välisüliõpilase rollis. Igas riigis kohtan ma mõningaid raskusi, mis tulenevad selle piirkonna kultuurilistest, poliitilistest, geograafilistest ja teistest eripäradest.

Koduigatsus on kindlasti üks esimesi ja mõnikord ka püsivamaid tundeid. Parim lahendus on osaleda nii paljudes koolivälistes tegevustes kui vähegi võimalik, liituda erinevate üliõpilasseltside-ga, võtta aktiivselt osa loengutest, seminaridest ja konverentsidest.

Samuti ei saa kindlasti jätta mainimata, et kui kavatsed vä-lismaal õppida, siis tasub enne kaaluda, kui *vastuvõtlik* sa oled.

Ma ei taha küll liiga karm olla, aga välisüliõpilase üks tähtsa-maid omadusi on vastuvõtlikkus erinevatele vaatenurkadele, sest lõppude lõpuks ümbritsevad sind inimesed, kellel on teistsugune taust, kultuur ja hoiakud.

KEELEPROBLEEMID

Järgmine proovikivi on juba eri-lisem: keeleoskus. Tartus oskab suurem osa noori inglise keelt, nii et nendega sõbruneda on üsna lihtne.

Natuke keerulisem on asju ajada inimestega väljaspool ülikooli: kaubanduskeskustes, poodides, haiglas. Kui oskad vene keelt, siis on suur tõenäosus, et inimesed sind mõistavad, aga kui valdad vaid inglise keelt, siis on teine lugu.

See ei tähenda, et keegi nendes asutustes ei räägi inglise keelt, vaid seda, et neid on tunduvalt vähem. Näiteks tekkis mul raskusi hambakliinikus, kus hambaarst oskas ainult eesti ja vene keelt.

Ma küll valdan keskmisel ta-

semel vene keelt, kuid mitte eriti hästi, seega oli mul raskusi enda vajaduste arusaadavaks tegemise-ga. See polnud siiski katastroof, alati tuleb teineteisest arusaami-sel appi kehakeel.

Minu üllatuseks sain hamba-arstiga koguni poliitikast rääkida, kui olin talle öelnud, et opin Eestis politoloogiat.

IKKA SEE ILM

Peale eelmainitu ootab välisüli-õpilast järgmine katsumus: ilm. Tartus tuleb õue minnes kaasa võtta nii vihmavari kui ka lisajak, sest kunagi ei tea, millega see Eesti ilm sind jälle üllatab.

Niisugused ilmaolud on siinse kandi kohta tüüpilised. Kui sa tuled aga troopilisest ja soojast

ET LÕPUNI AUS OLLA, PEAN TUNNISTAMA, ET KÕIK POLE SIISKI NII TÄIUSLIK, NAGU ESMAPILGUL PAISTAB.

riigist, siis on see tõsine proovi-kivi.

Armeenlasena olen harjunud, et mind ümbritsevad hoolivad ja sõbralikud, mõnikord liigagi sõbralikud inimesed – see on Kaukaasia piirkonnale üleüldiselt iseloomulik.

SUUR VAHEMAA

Seepärast kulub natuke aega, enne kui harjud keskkonnaga, kus inimesed hoiavad nii suurt vahe-maad kui võimalik. Eestlastega asju ajades tuleb jälgida, et seda piiri ei ületaks, muidu kujuneb sellest mõlema osapoole jaoks ebameeldiv kogemus.

Ka sinne õppesüsteem võib üheks väljakutseks kujuneda – kuna esimene õppekuu on väga tihe, võib kohanemine aega võtta.

Meetodid, mida õppejõud

kasutavad, on tõhusad, aga alguses on nendega natuke raske kohaneda. Kuu möödudes harjub küll sellega ära tänu õppejõudude suurele asjatundlikkusele.

KOHALIK TOIT

Suuri raskusi on ka toiduga, eriti kui oled minusugune taimetoitla-ne, sest eestlased jumaldavad liha.

Niisiis tuleb kas endale ise süüa teha – mida ei juhtu suure töökoormuse tõttu kuigi tihti – või külastada neid üksikuid kohti, kus taimetoitu pakutakse.

E-EESTI

Eesti ehk täpsemalt e-Eesti on loonud digiühiskonna, mistõttu kõiksugu asjaajamised on üsna lihtsad ja kiired.

Eestis on palju e-sid, mis teevad su elu ja suhtlemise lihtsamaks: e-tervis, e-valimised, e-valitsus, e-residentsus, e-takso, e-politsei ja nii edasi. Jääb mulje, et Eestis tehakse kõik asjad e-ks.

Kas see tuleneb sellest, et eest-lased eelistavad üksteisega mitte näost näkku suhelda? Võib-olla, aga üks asi on kindel: see riik on näide edukast uuendusmeelsest riigist, mis püüdleb e-riigi staatu-se poole, kus põhilisi riigiteenu-seid pakutakse digitaalselt.

Kõike eelmainitut arvesse võttes on selge, et välistudengi-na tuleb siin pidevalt mõnede raskustega arvestada.

Eks neid tuleb ette igal pool mujalgi, mitte ainult Tartus, ja kõik need raskused aitavad üliõpilasi tuleviku väljakutseteks ette valmistada. UT

IN MEMORIAM

ERICH KUKK

26.10.1928–17.11.2017

Erich Kukk oli Eesti algoloogia *grand old man*. Ta on kõige enam mõjutanud sõjajärgse aja algoloogia arengut Eestis, sealhulgas vetikateaduse õpetamist Tartu ülikoolis. Tema mõju ulatus kaugele üle Eesti piiride: iseäranis tuntav oli see Soomes ja mujal Skandinaavias, Ida-Euroopa riikides ja kogu endise NSVL piirides. Kõik Eesti vetikateadlased, aga ka laiemalt kõik hüdrobioloogid, võivad pidada end Erich Kuke õpilasteks. Tema arvamus maksis Eestis, siit nii idas kui ka läänes. Erich Kukk oli harukordne inimene: rännumees, spordimees, teadusemees, pedagoog, juhendaja, hea kolleeg, sõber ja lihtsalt jutuvestja. Ta oli oma eluajal legend.

Erich on rännanud Karpaatides, Polaar-Uuralis, Kesk-Aasias, Altais, Mongoolias, Soome Lapimaal, nii mägedes, kõrbetes kui tundrates. Talle usaldati pikkade ja keeruliste retkede juhtimine.

Võrumaalt pärid kõva spor-

dimehena oli Erichi füüsiline elujõud kõneaineks paljudel kaasteelistel. Seda ka üliõpilastel, kes sageli leidsid, et temaga on raske suvestes botaanikapraktikumides sammu hoida.

Erich asus Tartu ülikooli bioloogiat õppima 1948. aastal, jäädes ülikooliga seotuks enam kui kuuekümmene viieks aastaks. Korrapärane ja järjepidev vaimne töö hoidis teda vormis viimaste aastateni.

Tema teaduslik eriala oli algoloogia ehk vetikateadus. Erichi eriline kirk oli sinivetikate süstemaatika, mille kohta ta kaitses 1961. aastal ka väitekirja: «Eesti magevete sinivetikate floora». Hilisemal aastail kujunes tema huviks ikkesvetikad, millega

FOTO: ERAKOGU

ta tegeles viimaste aastateni. Seda tööd iseloomustas süstemaatikas väga vajalik põhjalikkus ja üksik-asjalisus; selle pärandiga jäi maha erakordselt mahukas ikonoteek ehk vetika jooniste ja kirjelduste kogu, mis on vajalik igale selle eriala asjatundjale.

Erich tundis samavõrd hästi nii vetikaid kui maismaataimi, mis oli harukordne juba nii tema ajastul kui veelgi enam praegusel, järjest enam spetsialiseeruma sundival ajal. Kolleegid ja sõbrad mäletavad Erichit kui väga haritud inimest ja entsüklopedisti. Ei olnud teemat, millele tal ei olnud vastust või kommentaari. Oma teadmisi jagas ta kolleegide ja üliõpilastega viimase ajani.

Minu jaoks oli Erich viimane Tartu ülikooli botaanika osakonna teadlaste ja pedagoogide suurkujude plejaadist: Viktor Masing, Erast Parmasto, Hans Trass, Erich Kukk. Tema lahkumisega on terve ajastu osakonnas ümber saanud.

Kallis Eeri, olgu taevased teeväljad ja rännuteed sulle sama põnevad kui maised!.

Kalle Olli

постсоветский период» («Mari religioossete traditsioonide muutused nõukogujärgsel ajal») filosoofiadoktori kraadi taotlemiseks etnoloogia erialal. Kaitsmine toimus Ülikooli 18–140. Juhendajad prof Art Leete ja prof Galina Purõnõtsheva (Volga riiklik tehnoloogiaülikool, Venemaa), oponendid dr Eva

TÜ senati saalis. Juhendaja prof Äli Leijen, oponent prof Willy Christian Kriz (Vorarlbergi rakenduskõrgkool, Austria).

10. novembril kell 14.15 kaitses **TATYANA ALYBINA** etnoloogia erialal doktoritööd «Трансформация марийской религиозной традиции в

Toulouze ja dr Tatiana Minnikhmetova (Innsbrucki ülikool, Šveits).

16. novembril kell 12 kaitses **INGRID KONI** haridusteaduste erialal doktoritööd «The Perception of Issues Related to Instructional Planning Among Novice and Experienced Teachers» («Algajate ja kogenud õpetajate arusaamad õppetöö planeerimisest»). Kaitsmine toimus TÜ senati saalis. Juhendaja emeritprof Edgar Krull, oponent prof Eero Ropo (Tampere ülikool, Soome).

17. novembril kell 16.15 kaitses **JANET LAIDA** ajaloo erialal doktoritööd «Ajaloikirjutust mõjutanud tegurid varauusaegsel Eestil, Liivi- ja Kuramaal» («Factors Influencing Early Modern Historiography in Estland, Livland and Courland»). Kaitsmine toimus TÜ senati saalis. Juhendajad emeritprof Tiit Rosenberg ja dots Enn Küng, oponent prof Jürgen Heyde (Halle-Wittenbergi Martin Lutheri ülikool, Saksamaa).

20. novembril kell 11 kaitses **KATRI LAMESOO** sotsioloogia erialal doktoritööd «Social Construction of Sexual Harassment in the Post-Soviet Context on the Example of Estonian Nurses» («Seksuaalse ahistamise sotsiaalne konstrueerimine nõukogudeaja järgse ühiskonna kontekstis Eesti meditsiiniõdede näitel»). Kaitsmine toimus TÜ senati saalis. Juhendajad dots Raili Marling ja dots Dagmar Kutsar, oponent prof Marjo Kuronen (Jyväskylä ülikool, Soome).

24. novembril kell 10.15 kaitses **STEN ANSLAN** botaanika erialal doktoritööd «Molecular Identification of Collembola and Their Fungal Associates» («Hooghännaliste (*Collembola*) ja nendega seotud seeneliikide molekulaarne määramine»). Kaitsmine toimus Ravila 14A-1019. Juhendaja vanemteadur Leho Tedersoo, oponent teadur Andy F. S. Taylor (James Huttoni instituut, Šotimaa).

28. novembril kell 10.15 kaitses **ÜLLE NAPA** loodusgeograafia erialal doktoritööd «Heavy Metals in Estonian Coniferous Forests» («Raskmetallid Eesti okasmetsades – analüüs seireprogrammide andmete põhjal»). Kaitsmine toimus Vanemuise 46-327. Juhendajad Jane Frey ja Ivika Ostonen-Märtin, oponent prof Guntis Brūmelis (Läti ülikool, Läti).

30. novembril kell 10.15 kaitses **LIISI HENNO** tehnika ja tehnoloogia erialal doktoritööd «Study of the Human Papilloma-virus Genome Replication and Oligomer Generation» («Inimese papilloomiviiruse genoomi replikatsiooni ja oligomeeride tekke analüüs»). Kaitsmine toimus Nooruse 1-121. Juhendajad vanemteadur Ene Ustav ja prof Mart Ustav, oponent Joanna L. Parish (Birminghami ülikool, Suurbritannia).

5. detsembril kell 14.15 kaitses **LAURI AARIK** materjaliteaduse erialal doktoritööd «Atomic Layer Deposition and Characterization of Thin Oxide Films for Application in Protective Coatings» («Õhukeste kilede

aatomkihtsadestamine, karakteriseerimine ja rakendamine kaitsekatetena»). Kaitsmine toimub W. Ostwaldi 1-B103. Juhendaja prof Väino Sammel, oponentid prof Mato Knez (CIC nanoGUNE/Ikerbasque, Hispaania) ja dr Ilona Oja Acik (Tallinn tehnikaülikool).

6. detsembril kell 10.15 kaitses **AGNES HEERING** keemia erialal doktoritööd «Experimental realization and applications of the unified acidity scale» («Üldistatud happelisuse skaala katsete teostus ja rakendused»). Kaitsmine toimub Ravila 14A-1021. Juhendajad prof Ivo Leito ja teadur Jaak Nerut, oponent dr Heike Kahlert (Greifswaldi ülikool, Saksamaa).

7. detsembril kell 15 kaitses **OTT LAIUS** arstiteaduse erialal doktoritööd «Utilization of osteoporosis medicines, medication adherence and the trend in osteoporosis related hip fractures in Estonia» («Osteoporoosiravimite kasutamine, ravijärgimus ning osteoporoosist tingitud reieluu proksimaalse osa murdude trend Eestis»). Kaitsmine toimub Ravila 19-0088. Juhendajad dots Katre Maasalu, prof Sulev Kõks ja dots Aare Märtsen, oponent dr Fernando Fernandez-Llimos (Lissaboni ülikool, Portugal).

11. detsembril kell 16.15 kaitses **ENO TÕNISSON** informaatika erialal doktoritööd «Differences between Expected Answers and the Answers Offered by Computer Algebra Systems to School Mathematics Equations» («Oodatavate vastuste ja arvu-

KAITSMISED

1. novembril kell 16 kaitses **IVAR MÄNNAMAA** haridusteaduse erialal doktoritööd «Development of an Educational Simulation Game and Evaluation of its Impact on Acculturation Attitudes» («Haridusliku mudeldusmängu koostamine ning selle mõju hindamine akultuuratsioonihoiakutele»). Kaitsmine toimus

tialgebra süsteemide vastuste erinevused koolimatemaatika võrrandite puhul»). Kaitsmine toimub J. Liivi 2-405. Juhendaja dots Rein Prank, oponentid prof Zsolt Lavicza (Johannes Kepleri ülikool, Austria) ja prof Peeter Normak (Tallinna ülikool).

12. detsembril kell 14 kaitseb **ALAR AAB** arstiteaduse erialal doktoritööd «Insights into molecular mechanisms of asthma and atopic dermatitis» («Ülevaade astma ja atoopilise dermatiidi molekulaarsetest mehhanismidest»). Kaitsmine toimub Ravila 19-1006. Juhendajad vanemteadur Ana Rebane, prof Mübeccel Akdis (Zürichi ülikool, Šveits) ja prof Külli Kingo, oponent prof James E. Gern (Wisconsini ülikool, USA).

12. detsembril kell 14.15 kaitseb **SVEN-ERIK SOOSAAR** eesti ja soome-ugri filoloogia erialal doktoritööd «Eesti keele kultuursõnavara arenguhooni – eesti keel kui piirikeel». Kaitsmine toimub Tü senati saalis. Juhendajad prof Urmas Sutrop ja dr Kristiina Ross, oponent emeriitprof Kaisa Häkkinen (Turu ülikool, Soome).

13. detsembril kell 15 kaitseb **SANDER PAJUSALU** arstiteadu-

se erialal doktoritööd «Genome-wide diagnostics of Mendelian disorders: from chromosomal microarrays to next-generation sequencing» («Mendeliaarsete haiguste ülegenoomne diagnostika: kromosomaalsest mikrokiibi analüüsist järgmise põlvkonna sekveneerimiseni»). Kaitsmine toimub L. Puusepa 8, A. Linkbergi auditooriumis. Juhendajad prof Katrin Ōunap ja dots Tiia Reimand, oponent prof Helena Kääriäinen (Soome tervise ja heaolu instituut, Soome).

14. detsembril kell 13 kaitseb **MIKK JÜRISSE** arstiteaduse erialal doktoritööd «Health and economic impact of hip fracture in Estonia» («Reieluukaela murru tervise- ja majandusmõju Eestis»). Kaitsmine toimub Ravila 19-1006. Juhendajad prof Anneli Uusküla, prof Riina Kallikorm ja prof Margus Lember, oponent dots Cecilia Rogmark (Lundi ülikool, Rootsi).

15. detsembril kell 10.15 kaitseb **JÜRGEN JALAK** geenitehnoloogia erialal doktoritööd «Dissecting the mechanism of enzymatic degradation of cellulose using low molecular weight model substrates» («Tselluloosi ensümaatilise hüdrolüüsi mehhanismi uurimine madalmo-

lekulaarsete mudelsubstraatide abil»). Kaitsmine toimub Riia 23b-105. Juhendaja vanemteadur Priit Väljamäe, oponent dots Kristiina Kruus (Helsingi ülikool, Soome).

18. detsembril kell 15 kaitseb **KASPAR TOOTSI** arstiteaduse erialal doktoritööd «Cardio-vascular and metabolomic profiling of osteoarthritis» («Osteoartroosi kardiovaskulaarne ja metabooliline profileerimine»). Kaitsmine toimub Ülikooli 18-204. Juhendajad dots Aare Märtsen, dots Jaak Kals ja prof Mihkel Zilmer, oponent prof Robertus Gerardus Henricus Hubertus Nelissen (Leideni ülikool, Holland).

19. detsembril kell 13 kaitseb **MARIO SAARE** arstiteaduse erialal doktoritööd «The influence of AIRE on gene expression – studies of transcriptional regulatory mechanisms in cell culture systems» («AIRE mõju geeniekspressioonile – transkriptsiooni regulatsiooni mehhanismi uuringud koekultuuri rakkudes»). Kaitsmine toimub Ravila 19-1006. Juhendajad prof Pärt Peterson ja vanemteadur Ana Rebane, oponent prof Mitsuru Matsumoto (Tokushima ülikool, Jaapan).

neurokirurgide seltsi talveseminar, 14. detsembril kell 19 algab meditsiiniteaduste valdkonna ja Tü kliinikumi aastalõpuüritus, 16. detsembril kell 18 algab jõulukontsert «Me kolmeke- si...».

PENSIONÄRIDE ÜHINGUS VITAE: 4. detsembril kell 13 vestlus prof Tõnu Lehtsaarega ülikooli senati saalis ja kell 14.30 käsitööring, 5. detsembril kell 13 lauluring, 7. detsembril kell 12 arstide klubi, 12. detsembril kell 11 elulooring, 14. detsembril kell 11 kirjandusklubi, 18. detsembril kell 15 põltsamaalaste klubi, 19. detsembril kell 13 laulmine, 21. detsembril kell 15 jõulupidu ülikooli kohvikus.

ÕPETATUD EESTI SELTSI ETTEKANDEKOOSOLEK: 13. detsembril esineb Andres Jõgar ettekandega «Haapsalu ja Rakvere Õpetajate Seminaarid stalinismi perioodil». ÕES-i koosolekud toimuvad kell 16.15 Jakob 2-224.

1.–3. detsembril toimub Tartu ülikoolis rahvusvaheline konverents «Crossing Disciplinary Borders in Viking Age Studies, the 7th Austmarr Symposium», mis toob kokku **ÜLE 80 TEADLASE MAAILMA ERI NURKADEST**. Austmarri sümposium on rahvusvaheline, alates 2011. aastast igal aastal toimuv teaduskonverentside sari, mis keskendub viikingi- ja keskaegsete Läänemere-äärsete kontaktide uurimisele. Käesoleval aastal Tartus toimuval konverentsil peetakse kokku 40 ettekannet, milles keskendutakse viikingiaja erialadevahelise uurimisega seonduvatele probleemidele, väljakutsetele ja lahendustele. Erilist rõhku pannakse arheoloogilistele leidudele ja kirjalikele allikatele ning nende kasutamisele Põhjala paganausu taasloomisele. Konverentsi kahel eriistungil arutletakse naissoost viikingisõdalaste

olemasolu ja Salme leidude tõlgendamise teemadel. Konverents toimub 1.–3. detsembril Tartu ülikooli peahoones aadressil Ülikooli 18-139. Peakorraldaja on Tartu ülikooli skandinavistika professor Daniel Sävborg.

Huvipäev **«OTSIME, UURIME JA MEISTERDAME»**. Huvipäeval toimuvad põnevad õpitoad, kus saab ise seiklusliku looduse-avastajana otsida, uurida ja meisterdada. Uurime, miks hakkavad vulkaanid purskama ja millal on toimunud suurimad pursked. Lapsed koos vanematega saavad otsimismängus "Mängult või päriselt" vaadata end mao pilgu läbi, uurida liblikate tiivamustreid ja elevandi kõnnakut. Talvistele aialindudele meisterdame seemnetest maiustusi. Kell 11.30 ja 13.30 algab populaarne õpituba, kus saab silmast silma kohtuda eksootiliste lemmikloomadega. Julgemad külastajad saavad kuningpüütoni ka kaela panna. Kohtumine lemmikloomadega kestab tund aega. Lisaks saab külastada uut mitmeosalist näitust kaduvatest liikidest. Näitus "Eesti metsa kaduvad liigid" tutvustab arenguetappe noorest metsast põlismetsani ning mil moel mõjutab majandamine meie metsade looduslikku mitmekesisust. Püsinäitusel saab nutiseadmega QR-koode avades vaadata digitaalset näitust "Kaduvate liikide kannul", mis jagab 40 maailma loomaliigi haruldaseks muutumise lugusid ning mida on tehtud nende liikide säilitamiseks. Huvipäev «Otsime, uurime ja meisterdame» toimub 2. detsembril kella 11.00–15.30 Tartu ülikooli loodusmuuseumis Vanemuise 46. Osalemine on

muuseumipiletiga.

3. detsembril avatakse raekoja platsil **VALGUSKÜLA**. Tartu armastab jõule ja armastab traditsioone. Eriti tore, kui jõulutradsioonid on väikese vimkaga. Kuidas näiteks meeldiks teile vaadata maailma läbi flamingoroosade prillide? Või läbi kuuseokkaroheliste? Tartu näeb saabuvate pühade ajal raekoja platsile kerkimas valgusküla. Valgusküla koosneb seitsmest suuremast ja pisemast klaaspaviljonist ning on üks nutikas vastuhakk üha kummalisematele, tihti läbimärgadele talvedele. Raekoja platsil, traditsioonilises kohtumispais, hakkavad valgusküla paviljonides valgus ja soojus oma mängu mängima, toimetavad noored teadlased ja leiutajad omi asju ajada ning kutsuvad huvilisi õpitubadesse kaasa. Aeg-ajalt kohtutakse valguskülas heategevusmüügiks ja jõululaadaks, linnasüdamesse kolib osake Tartu botaanikaaiast, saab osta kuuma teed ja piparkooke või kohtuda mõnesaja rahvatantsijaga. Vahel toimub tuleshow, linnajänes Toivo loeb muinasjutte, toimuvad jõuluvaade talimängud, lapsed saavad põhupaviljonis pikutada ja kahest päris oma mõõtu klaasmajast rõõmu tunda. Õhtuti süüdatakse ka paviljonides valgus. Eriti mõnus on valguskülas siis, kui sajab lörtsi. Kui ilm paremat palet näitab, saab nautida paviljonide vahele tekkivat mõnusat õueala koos istepinkide, karussellide, peaaegu päris puude ja elava tule pajaga.

4. detsembril algusega kell 12 toimub Tü peahoones (Ülikooli

TEATED

DETSEMBRIS TÛ AULAS: 1. detsembril kell 12 algab rahvusülikooli 98. aastapäeva aktus, 2. detsembril kell 18 algab kammerkontsert, kus esinevad Juta Ōunapuu-Mocanita ja Kadri-Ann Sumera, 4. detsemb-

ril kell 19 algab Tü sümfooniaorkestri advendikontsert, kus solistina esineb Indrek Leivategija, 6. detsembril kell 12.15 algab Kapuscinski loengusarja avalik loeng, 8. detsembril kell 12 algab Eesti neuroloogide ja

18-139) ajalooseminar «**SOOME JA EESTI ISESEISVUSE NARRATIIVID**». Ajalooseminar on Soome 100 nädala peasündmusi Tartus. Seminaril saavad Soome ja Eesti ajaloo puudutataval teemadel sõna sotsioloog Sari Näre, kirjanik Antti Tuuri ning ajaloolased Eero Medijainen ja Ago Raudsepp. Moderaator ERR-i ajakirjanik Rain Kooli. Uksed on avatud kogu päeva - kuulama ja arutlema on oodatud kõik huvilised. Soome ja eesti keeles (sünkroontõlge).

12.00 – Seminari avasõnad. Moderaator Rain Kooli. 12.10 – «Demokraatia dilemmad ja 1930-ndate demokraatia kriis Soomes ja Eestis». Ajaloolane Ago Raudsepp. 12.50 – «Eesti peibutus ja pettumus: Põhjala 1939-1944». TÜ uusima ajaloo õppetooli professor Eero Medijainen. 13.30 – lõunapaus. 14.30 – «Soome naiste roll ja tegevus kodusõjas ning jätkusõjas». Helsingi ülikooli dotsent Sari Näre. 15.15 – «Tie lkitielle / Tee lgiteele» ning teose eestikeelse tõlke esitlus. Kirjanik Antti Tuuri. 16.15 – Kirjastuse Varrak värske eestikeelsete tõlgete raamatumüük: Antti Tuuri «lgitee» ja Seppo Zetterbergi «Rändajad Soome sillal». Lisateavet seminari ja esinejate kohta Soome instituudi kodulehel ning Facebooki üritusel. Seminar toimub koostöös TÜ ajaloo ja arheoloogia instituudi ja Tampere Majaga. Kogu Soome 100 nädala programmiga saad tutvuda Soome instituudi kodulehel ning Facebooki üritusel.

5. detsembril kell 15 toimub Ülikooli Kohvikus (Ülikooli 20, Tar-

tu) infotund «**KUIDAS TAOTLEDA ERASMUSE STIPENDIUMIT VÄLISMAAL PRAKTIKA SOORITAMISEKS?**». Infotunnis saab ülevaate programmist ja kandideerimistingimustest.

Tartu ülikooli muuseumi **AAS-TAKONVERENTS** keskendub loodus- ja täppisteadlaste Pühadele Graalidele. Tartu ülikooli muuseumi aastakonverents toimub 6. detsembril algusega kell 10 muuseumi valges saalis ning kannab sel aastal pealkirja «Tartu loodus- ja täppisteadlaste Pühad Graalid enne ja nüüd». Juttu tuleb näiteks sellest, kas astronoomia on Eestis rahvusteadus ja kuidas on meedikute ja tehnikute koostöö meid kosmosesse aidanud. Samuti on konverentsil ettekandeid matemaatika, bioloogia ja teiste loodus- ning täppisteaduste teemadel. «Loodus- ja täppisteaduste valdkond toob tänasel päeval Tartu ülikoolile palju kuulsust ja sellega seotakse meie riigi ja majanduse jaoks suuri lootusi. Saja aasta eest polnud asi hoopiski nii, siis olid esiplaanil humanitaarsed rahvusteadused. Loodus- ja tehnikateaduste võidukäik algas 1960. aastatest, ja just siis said alguse mõned tänini esiplaanil olevad alad nagu geenitehnoloogia või biofüüsika. Nagu varasematelgi sajanditel on Tartu ülikooli edulood seotud interdistsiplinaarsusega – ülikool lihtsalt on piisavalt väike ja mitmekülgne,» tutvustab muuseumi teadusdirektor ja konverentsi peakorraldaja Lea Leppik. Konverentsi viimase osana, kell 16.15, toimub Tartu ülikooli ajaloo küsimuste nr 45 esitlus ning sellele järgneb muuseumi

sünnipäeva tähistav vastuvõtt. Sündmus on tasuta ning kõik huvilised on oodatud.

Metskits on kindlasti Eesti üks tuntumaid metsloomi. Aasta loomana on talle osaks saanud veel suurem tähelepanu. Kui lihtne või keeruline on aga metskitse tema igapäevatoimetuste juures fotograferida ja filmida? Mida peaks tegema, et pildile jääks ka muud kui loodushuvilise eest põgeneva kitse välkuvad jalad? Oma kogemusi jagab ja pilte näitab loodusfotograaf ja telesaate Osoon loomalogude autor Tarmo Mikussaar. Koostöös aasta looma veebilehe toimetusega avatakse ka näitus aasta looma fotokonkursil «**KABER KABEJALAKENE**» osalenud parematest töödest. Täisformaadis näitus on avatud RMK peahoones Tallinnas 2018. aasta jaanuari lõpuni. Tartu ülikooli loodusmuuseumis on näitus avatud 31. detsembrini 2017. Loodusõhtu pilet on kõigile 3 eurot ja toimub 6. detsembril. Kuni 8-aastased lapsed saavad loodusõhtule tasuta. Loodusõhtut modereerib Veljo Runnel.

Suur **JÕULULAAT** Eesti Rahva Muuseumis. 16. detsembril kell 10-18 toimub ERMis suurt jõululaat. Muuseumi sillal pakuvad enam kui 40 meistrit ja kaupmeest laias valikus südamega tehtud eesti käsitööd ja toitu, mis täiendavad ERMi muuseumipoe rikkalikku valikut ja annavad kokku tänavuse jõuluaja tõenäoliselt parima kingikomplekti nii käsitöö ilu kui ka kodumaise toidu maitse hindajale. Laadal on kohal mitmed Eesti muuseumid – Narva, Tartu ülikooli ja Tarvas-

tu muuseum, Filmimuuseum ja Jääaja keskus, Trükimuuseum ja Kirjandusmuuseum – kes viivad läbi töötube ja käsitöökodasid ning pakuvad kingikotti ka oma meistritöid. Meisterdada saab mammutit ja kaaruspaela, kindaloomi ja traumatoopi. Laadaliste päeva täidab muusika. Alates kella 13st mängivad viiulitel Heino Elleri muusikakooli pärimusmuusikud ja tantsivad POKI tantsustuudio lapsed-noored Tallinnast. Laadale paneb kauni krooni kell 17 algav Eeva Eensaare kontsert ERMi Sillal, mis on ühtlasi muuseumi jõulukink kõigile maja sõpradele ja külalistele. Tubane

TUNNUSTAMISED

TÜ väikese medali ja tänukirjaga tunnustati 60. sünnipäeval sotsiaalteaduste valdkonna majandusarvestuse professorit **TOOMAS HALDMAD** ning Rootsi suursaadikut Eestis, **ANDERS LJUNGGRENI**.

TÜ väikese medali pälvisid 70. sünnipäeval tehnoloogiainstituudi geenitehnoloogia vanemteadur **ENE USTAV** ning 55. sünnipäeval sotsiaalteaduste valdkonna ajakirjanduse professor **HALLIKI HARRO-LOIT**.

ÕNNITLEME

95 REGINA KASKMETS, meditsiiniteaduste valdkonna emeriitdotsent – 24. detsember

70 MARE PIKKEL, teenindusosakonna

laat on ilmastikukindel.

Näitus «**ESIMENE EESTIS VALITUD AKADEEMIK TEODOR LIPPMAA 1892-1943**». Akadeemilise pärandi päeva eel avatakse Tartu Ülikooli botaanikaaias esimese Eestis valitud akadeemiku Teodor Lippmaa (1892–1943) oli botaanik ja taimeteaduse, kelle panus Eesti ja maailma taimkatteteadusesse on hindamatu. Fotodega rikkalikult illustreeritud posternäitus tutvustab, kuidas Teodor Lippmaast kujunes tänu tööle ja andele

TÜ aumärgi ja tänukirjaga tunnustati 80. sünnipäeval bio- ja siirdemeditsiini instituudi emeriitdotsenti **HELLE TAPPERIT** ning füüsika instituudi materjaliteaduse osakonna inseneri **ALAR GERSTI**; 70. sünnipäeval Eesti mereinstituudi merebioloogia vanemteadur **ILMAR KOTTAT**; 60. sünnipäeval bio- ja siirdemeditsiini instituudi mikrobioloogia osakonna vanemlaboranti **EHA KIRSBERGI**.

TÜ tänukirja pälvisid 80. sünnipäeval füüsika instituudi endine

üks 20. sajandi Eesti ja maailma tippteadlasi. Näha saab ka Lippmaa kogutud herbaarlehti, tema tööpäevikuid, kirjavahetust ning muid tema töö ja isikuga seotud esemeid. Käsitletakse ka Lippmaa panust ülikooli botaanikaai direktorina ning tema traagilist hukku. Näitus on avatud 10. detsembrini iga päev kella 10–17. Külastamine botaanikaai piletiga. Näituse koostaja on Ülle Reier, projektijuht Inge Kukk, kujundaja Riina Eerik. Loodusmuuseum ja botaanikaai tänavad abi ja koostöö eest Helle ja Jaak Lippmaad. Näituse valmimist toetas Eesti Kultuurkapital.

teadur **ARIADNA ELANGO**; 65. sünnipäeval sisekliiniku sisehaiguste propedeutika lektor **REIN KERMES**; 60. sünnipäeval rahandusosakonna arvelduste talituse vanemraamatupidajad **ANNE-MARI VALS** ja **LEA ROHILAHT**; 50. sünnipäeval meditsiiniteaduste valdkonna spordipsühholoogia professor **LENNART RAUDSEPP**; samuti loodus- ja täppisteaduste valdkonna koostööpartnerid **ANNA ŁOSIAK** ja **MATEUSZ SZYSZKA** ning endine õppejõud **ALO VANATOA**.

13. detsember

65 ANNE PAAVER, kolloid- ja keskkonnakeemia õppetooli laborant – 2. detsember **HELI GRÜNBERG**,

raamatukoguhoidja – 7. detsember

JAAK SÕBER, taimede ökofüsioloogia teadur – 9. detsember

ELLE ZIRK, kogude arenduse osakonna abitööline –

lastehaiguste lektor ning meditsiiniteaduste valdkonna emeriitdtsent – 15. detsember
MARET FREIMANN, meditsiinilise biokeemia õppetooli laborant – 20. detsember

60 IGOR TUULING, geoloogia teadur – 1. detsember
HASSO KUKEMELK, hariduskorralduse dotsent – 5. detsember
TIINA TOLLI, raamatukoguhoidja – 6. detsember

ÜLLE LIIBER, inimgeograafia lektor ning geograafia didaktika lektor – 22. detsember
TOIVO MAIMETS, molekulaar- ja rakubioloogia instituudi direktor, rakubioloogia professor ning rakubioloogia õppetooli juhataja – 29. detsember

TOOMAS HALDMA – 60

FOTO: ERAKOGU

21. novembril 2017. aastal tähistas oma juubelit TÜ rahanduse ja majandusarvestuse õppetooli juhataja, majandusarvestuse professor Toomas Haldma, kes on väljapaistev õppejõud, aktiivne teadlane, kogenud administreerija ja tähelepanelik töökaaslane.

55 ANTS KURG, molekulaarse biotehnoloogia professor ning biotehnoloogia õppetooli juhataja – 19. detsember
TARMO VAINO, teaduslik programmeerija – 21. detsember

50 VILJAR JAKS, rakubioloogia vanemteadur – 5. detsember
KAUPO KUKLI, kiletehnoloogia labori uurija-professor ning materjaliteaduse juhtivateadur – 22. detsember

45 HELI PÄRN, teaduskooli sekretär-juhiabi – 6. detsember
HANKA VEETÕUSME, infotehnoloogia osakonna juhiabi – 6. detsember
ANN VEISMANN, eesti ja üldkeeleteaduse lektor, eesti ja üldkeeleteaduse

Suurem osa Toomase senisest eluteest on olnud seotud Tartu ülikooliga. Ta lõpetas 1981. aastal majandusküberneetika eriala ning asus seejärel tööle majandusküberneetika kateedris. Pärast aspirantuuri ja kandidaadikraadi kaitsmist Moskvas 1986. aastal naasis ta Tartusse ning suundus tööle TRÜ raamatupidamise kateedrisse. See erialamuutus omandas määrava tähtsuse Toomase edasises elus. Nüüd, aastakümneid hiljem teatakse teda nii Eestis kui ka rahvusvaheliselt tunnustatud teadlase ja õppejõuna, kelle uurimisvaldkonnad on

instituudi projektijuht ning eesti ja soome-ugri keeleteaduse doktoriõppekava programmijuht – 21. detsember
PRIIT-KALEV PARTS, pärandtehnoloogia dotsent – 25. detsember

40 KRISTJAN SAAL, materjaliteaduse vanemteadur ning nanostruktuuride füüsika laborijuhataja – 10. detsember
RENÉ VÄRK, rahvusvahelise õiguse dotsent, Tartu osakonna juhataja kohusetäitja ning üldosakonna Tartu osakonna rahvusvahelise õiguse ja inimõiguste magistriõppe programmijuht – 10. detsember

35 MARGUS KODU, materjaliteaduse teadur – 16. detsember
KADRI KALJUVEE, riigihangete peaspetsialist – 30. detsember

majandusarvestus, raamatupidamine, juhtimisarvestus ja tulemuslikkuse hindamine nii ettevõtetes kui asutustes. Neid teemasid on ta käsitlenud teaduslikes ja populaarteaduslikes publikatsioonides, mida ta on avaldanud üle 180.

Ta kuulub mitmete rahvusvaheliste ajakirjade toimetuste koosseisu ning erialaliitude esindustesse. Tema juhendamisel on kaitsnud kaheksa doktorikraadi ning üle 130 magistrikraadi. Ta on pidanud loenguid paljudes välisülikoolides ning juhtinud mitmeid grante ja uurimisprojekte. Toomas Haldma pole jäänud pelgalt teoreetikuks,

vaid on aktiivselt panustanud juhtorgani liikmena, välise nõustaja või asjatundjana mitmete Eesti ettevõtete ja asutuste juhtimisse. Professor Toomas Haldma paistab silma ka suurte administraatori- võimetega, mida ta on näidanud majandusteaduskonna dekaani (2005–2011), Tartu ülikooli audi-

tikomitee esimehe (2013–2017), Tartu ülikooli nõukogu liikme (2003–2011) ja Tartu ülikooli senati liikme (2012–2014) rollides. Toomast iseloomustavad suur tegutsemistahe, algatusvõime ja vankumatu optimism. Need iseloomujooned on tal võimaldanud käima tõmmata ja edukalt

HEIKI KRIPS – 65

13. novembril sai 65-aastaseks Heiki Krips, kes õppis Tartu ülikoolis psühholoogiks ja õpetajaks. Pärast ülikooli lõpetamist pidas ta ka psühholoogi ametit, kuid peamiselt on tegelenud koolitamise ja õpetamisega. Tema doktoritöö, mis valmis 2011. aastal, käsitles õpetaja suhtlemisoskust. Viimased 17 aastat on ta õpetanud Tartu ülikoolis õppekorraldust ja hariduse juhtimist, suhtlemist ja avalikku esinemist.

Tudengid teavad Heiki Kripsi kui kõitvat lektorit, kelle loengus kaob väsimus isegi pärast kaheksatunnist avatud ülikooli õp-

FOTO: ANDRES TENNIS

pesessiooni. Arusaadav – on ju Heiki suhtlemise asjatundja, kes kolleegide sõnul valdab meisterlikult läbirääkimiste, konfliktide lahendamise ja enesekehtestamise kunsti. Tema esinemisoskust piltlikustab vist kõige värvikamalt seik, kus tudengid palusid oma õppekavale valikaineid: «Ükskõik

HASSO KUKEMELK – 60

5. detsembril tähistab Hasso Kukemelk oma 60. sünnipäeva. Ta lõpetas omal ajal Tartu ülikooli füüsika ja füüsiku-pedagoogi erialal. Ta töötas tollases Tartu 2. keskkoolis füüsikaõpetaja ning õppealajuhatajana ning kaitses 1990. aastal pedagoogikateaduste kandidaadi kraadi. Ta on ka töötanud õppejõuna ülikooli pedagoogika osakonnas ja oli lühemat aega füüsika didaktika

erakorraline dotsent. Peale selle juhatas ta ülikooli teadus- ja arendusosakonda ning vedas Eesti-Soome õpetajakoolituse alast ühisprojekti. Hasso Kukemelk on ka täitnud haridusteaduskonna dekaani kohuseid ning juhtis haridusteaduste instituuti, kus ta on viimased kümme aastat olnud hariduskorralduse dotsent.

Kui Hasso Kukemelk töötas Tartu 2. keskkoolis – tänases

ellu viia mitmeidki vägagi auahneid ettevõtmisi.

Et seda tegutsemistahet ja optimismi jaguks ka edaspidiseks, soovime talle palju tervist, jaksu ja jõudu!

Kolleegid majandusteaduskonnast

mida, peasi, et oleks õppejõud Heiki Krips.» Peale kõitva õpetamise on Heiki ka väga hea kirjutaja, erialaste aimeraamatute autor. Need aitavad igal soovijal arendada oma suhtlemisoskusi, et elada paremat elu, ja on kasutusel ka kõrgkooliõpikute-na. Peale suurte kirjutab Heiki ka väikestele: tema sulest on ilmunud viis fantaasiaküllast lasteraamatut, mida kolleegid – lapsevanemad ja vanavanemad – kõrgelt kiidavad.

Muhedat ja sõbralikku Heiki Kripsi õnnitlevad sünnipäeval kolleegid ja üliõpilased.

FOTO: ANDRES TENNIS

Miina Härma gümnaasiumis – õppealajuhatajana, tuli ette, et teda peeti lõpuklassi õpilaseks. Ka siis,

kui ta oli juba pedagoogikateaduste kandidaat ja Tartu ülikooli õppejõud, nimetasid võõramad inimesed teda vahel «selleks poisiks». Mis on sellise nooruslikkuse saladus? Kindlasti sport: Hasso mängib korvpalli ja osaleb jätkuvalt rahvusvahelistel võistlustel. Teine tegur on ilmselt maakodus toimetamine. Ja kolmandaks pakuvad kolleegid, et vahest ka

füüsiku mõistuspärane ellusuhtumine, mis aga sugugi ei välista osadustunnet ja abivalmidust. «Juhina on ta demokraatlik ja toetav,» ütlevad Hasso kolleegid aegadest, kui ta juhtis ülikooli haridusteaduskonda ja haridusteaduste instituuti. Ühesõnaga – meeskonnamängija. Aga ta on ka silmapaistvalt asjatundlik ja tunnustatud oma erialal, milleks

on haridusjuhtimine ja hariduskorraldus. Tema silmaringi on aidanud laiendada õppejõutöö USA-s ning osalemine mitmetes rahvusvahelistes projektides.

Alati nooruslikku, reibast ja sihikindlat kolleegi õnnitlevad sünnipäeval haridusteaduste instituudi töötajad ja tudengid.

HELLE TAPFER – 80

26. novembril tähistati anatoomia osakonnas emeriitdotsent Helle Tapferi 80. sünnipäeva. Helle Tapfer sündis 26. novembril 1937. aastal Tallinnas. 1962. aastal lõpetas ta Tartu ülikooli arstiteaduskonna stomatoloogia osakonna arst-stomatoloogina, asudes juba samal aastal tööle anatoomia ja histoloogia kateedrisse assistendina. 1966.–1969. aastal oli ta anatoomia ja histoloogia kateedri aspirant ning 1970. aastal kaitses ta meditsiiniteaduste kandidaadi kraadi. Seejärel jätkas ta tööd anatoomia õppejõuna, 1975.–2003. aastal dotsendi ja 2003. aastast tänaseni emeriitdotsendina. Dr Helle Tapfer on olnud hinnatud ja armastatud anatoomiaõppejõud mitmele põlvkonnale arstidele viiekümne viie aasta vältel. Tudengitele on ta meelde jäänud oma huvitavate ja sisukate loengute, elurõõmu, positiivsuse ja inimlikkusega.

Tema teadustöö mitmete uurimisteede seas on olulise kohal uurimused neeruisest veresoonte hargnemisest seoses neeruvaagna karikasüsteemiga, immunoloogilise reaktsiooni

FOTO: ERAKOOGU

morfoloogilistest alustest kliinilise ja eksperimentaalse sepsise korral ning patomorfoloogilistest muutustest hingamispuudulikkusega ja mitmeelundipuudulikkusega haigetel. Nendel ja ka teistel teemadel on ilmunud hulgaliselt teaduspublikatsioone. Dr Tapferi oma sõnul on aga tema lemmikteema anatoomias inimese embrüonaalne areng. Helle Tapferi juhendamisel on kaitsnud doktoritöö, samuti on ta mitmete eesti- ja ingliskeelse te õppevahendite autor.

Dots Helle Tapfer oli anatoomia õppetooli hoidja (1995–2003) ja anatoomia instituudi juhataja (1998–2003), arstiteaduskonna nõukogu liige. Tänu temale valmis koostöös sotsiaalministeeriumiga «Anatoomilise õppematerjali hankimise, hoidmise, kasutamise ja

utiliseerimise korra» määrus, mis tagas arstiüliõpilastele väga vajaliku õppebaasi anatoomias: preparatsiooni, milleta oleks õpetöö arstiõppes mõeldamatu. Tema pühendumust ja töökust on tunnustatud TÜ arstiteaduskonna medali ja Tartu ülikooli suure medaliga.

Helle Tapfer on osalenud aktiivselt nii Eesti kui ka rahvusvaheliste ühenduste tegevuses: Eesti morfoloogia seltsi juhatajana, ülemaailmse anatoomide assotsiatsiooni IFAA liikmena.

Tema südameasi on olnud ka anatoomia õppemuuseumi ja prof August Rauberi pärandi säilitamine. Ta on väärtustanud ja aktiivselt populariseerinud anatoomia- ja meditsiini kogusid, tutvustanud anatoomia ajalugu Tartu ülikoolis ja vanas anatoomikumis.

Helle Tapfer on säilitanud teotahte ja innukuse uute eesmärkide saavutamisel ning nakatanud sellega ka kolleege. Imetleme tema pühendumust, põhjalikkust, elurõõmu ja huumorimeelt.

**Õnnitleme!
Anatoomia osakond**

LOODUSKAITSERINGI FOTOKONKURSS «POLE ROHKEM»

Äsja toimus Tartu Ülikooli looduskaitseringi fotokonkurss, mille teema oli «Pole rohkem». Kutsuti üles jäädvustama ja tabama valukohti, kus loodusel pole enam rohkem anda, või – miks mitte – märgata hoopis vabanemist millestki, mida õnneks rohkem pole. Osalejatel oli vaba voli teemat ise tõlgendada.

Konkursile laekus kokku 61 fotot. Auhinnalisi kohti oli neli: kolm žüriilemmikut ja üks rahvalemmik. Žürii koosseisus olid loodusfotograaf Hans Markus Antson, kunstnik Kalev Vapper ja Tartu ülikooli vabade kunstide professor, kunstnik Peeter Laurits.

ESIMENE KOHT

Esimese koha sai Aldo Rääbise foto «Indiviid»: kui kliima veel soojeneb, siis varsti pole enam lund ega ilusaid lumehelbeid. Foto on pildistatud Tartus 3. märtsil 2010. aastal.

Teise koha sai Piia-Liisa Kolli «Ei ole kätes jõudu, ei ole jalgadeski», pildistatud Tartus Raadi pargis 30. oktoobril 2017. aastal.

Kolmanda koha sai Ringi presidendi Laura Tammiste «Süda on alles, maja rohkem pole»: metsavahi maja ahjusuudmega korsten kõrgub

TEINE KOHT

koos kunagise taluaia õunapuudega keset paksu metsa ning on justkui mälestusmärk kunagistele elanikele. Foto on pildistatud Rõamäel 2016. aasta juunis.

Rahvalemmikuks krooniti Anna-Grete Rebase «Roheline jalajälg»: maailma pärast südant valutada, nutta või naerda pole rohkem enam jaksu – pilt räägib enda eest! Foto on pildistatud Palupõhjas.

Fotokonkursi 25 parimat tööd on üleval näitusena Tartu loodusmajas. Peale võitjate on fotode autorid veel Kairi Kiik, Hans Vellama, Marie Laanisto, Egle Truska, Linda Rusalepp, Iris Reinula, Kristi Källo, Kertu Liis Krigul, Lea Lopp, Kadri Prants, Jürgen Karvak, Marie Laanisto, Kristo Ets, Linda Pall.

KOLMAS KOHT

RAHVA LEMMIK

SÜMPOOSION

1. detsembril algab seitsmes Austmarri sümpoosion, mis on pühendatud Põhja-Euroopa hingamisajal toimuvate interdistsiplinaarsuste ja erinevate materjalide koosluste probleemidele.

ÄRIFESTIVAL

8. detsembril toimub sTARTUp Day, mis on Eesti suurim ärifestival, kus keskne teema on «Kuidas teenida ilma raha laristamata?». Toimuvad põnevad arutelud.

ÕPPETÖÖ

25. detsembril algab ülikoolis jõuluvahaeag, mis kestab kuni 7. jaanuarini. Sel ajal saab puhata raskest õppetööst ja veeta aega lähedastega. Ilusaid pühi ja meeleolukat aastavahetust!

1

1

8

10

25

SEMINAR

1. ja 2. detsembril toimub Tartu loodusmajas seminar «Paljuligiline linn: mitmekesisus, kommunikatsioon, konfliktid». Seminari eesmärk on esile tuua linnas eri liikidega tegelevate valdkondade kattuvused.

NÄITUS

10. detsembrini on avatud näitus «Esimene Eestis valitud akadeemik Teodor Lippmaa 1892–1943». Teodor Lippmaa oli botaanik ja taimeökoloog, kelle panus taimkatteteadusesse on hindamatu.

DETSEMBER 2017

E T K N R L P E T K N R L P E T K N R L P E T K N R L P
27 28 29 30 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31